

Näkökulmia onnellisuuteen

Onnellisuuden kokemiseen vaikuttavia asioita nuorten kertomana
Markku Markkanen

Kasvatustieteen proseminarityö
Kevätlukukausi 2021
Jyväskylän avoin yliopisto

TIIVISTELMÄ

Markkanen, Markku. 2021. Näkökulmia onnellisuuteen. Onnellisuuden kokemi-
seen vaikuttavia asioita nuorten kertomana. Kasvatustieteen proseminarityö.
Jyväskylän avoin yliopisto. 47 sivua.

Onnellisuutta mitataan monin eri tavoin. Kuitenkin eri tutkimuksissa onnelli-
suus käsitteenä saa määritelmiä, jotka menevät päällekkäin tai sekaisin toistensa
kanssa. Yleisesti käytetään termejä "koettu hyvinvointi", "elämäntyytyväisyys"
ja "onnellisuus". Toisaalta puhutaan "elämästä subjektiivisena nautintona". Laa-
jaa julkisuuttakin saaneissa tutkimuksissa on pyydetty arviota omasta onnelli-
suudesta yhdellä numeroarvolla. Mihin vastaaja voi arvionsa perustaa?

Tässä tutkimuksessa näkökulmia onnellisuuteen on etsitty Miguel de Una-
munon tekemän työn pohjalta, jossa ihminen mielletään eläväksi verbiksi. Näi-
den verbien mukaan ihminen on persoona, joka syntyy, kärsii, kuolee, janoaa,
kaipaa, tuntee, ajattelee, uskoo, toivoo ja uneksii. Verbien avulla on muodostettu
tutkimuksen teoreettinen viitekehys - onnellisuuden näkökulmat.

Tutkimusaineistona käytettiin valmista vuonna 2019 kerättyä ja tietoarkis-
toon talletettua kvalitatiivista aineistoa. Aineisto muodostuu yhdeksäsluokka-
laisten kirjoituksista. Kirjoittajia pyydettiin kirjoittamaan yhtenäinen kertomus
otsikolla "Onnellisuuteeni vaikuttavat asiat". Tutkimuksen erityispiirteenä tutki-
mus kohdistuukin erityisesti nuorten ihmisten onnellisuuden sisältöön. Aineisto
sopi tutkimukseen erinomaisesti. Tehtävänanto muodoltaan mahdollisti myös
sen, että vastauksiin oli mahdollista kirjoittaa myös asioita, jotka vaikuttavat on-
nellisuuteen negatiivisesti.

Tutkimuksen tuloksena on kuvattu eri onnellisuuden näkökulmat ja aineis-
tosta löydetty kyseiseen näkökulmaan liittyvät havainnot. Tutkimuksessa voitiin
myös todeta, että Unamunon ajattelun pohjalta laadittuja näkökulmia on mah-
dollista käyttää onnellisuuden sisällölliseen tutkimiseen.

Asiasanat: Unamuno, onnellisuus, onnellisuuden näkökulmat

TIIVISTELMÄ.....	2
1 JOHDANTO.....	5
2 ONNELLISUUS ILMIÖNÄ.....	6
2.1 Ilmiön käsitteellinen vaikeus.....	6
2.2 Mitä silloin mitataan, kun mitataan onnellisuutta?	7
2.3 Rikas käsitys onnellisuudesta	9
2.4 Onnellisuus Unamunolaisittain.....	10
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
3.1 Tutkimuskohde ja laadullinen lähestymistapa	13
3.2 Tutkimusaineiston hankinta ja tutkimukseen osallistujat	14
3.3 Teorialähtöinen analyysi aineiston käsittelyssä	15
3.4 Tutkimuskysymykset	17
4 HAVAINTOJA ONNELLISUUDESTA	19
4.1 Syntymisen, kärsimisen ja kuoleamisen näkökulma ja havainnot.....	19
4.1.1 Näkökulman tausta.....	19
4.1.2 Havainnot.....	20
4.2 Janoamisen ja kaipaamisen näkökulma ja havainnot.....	23
4.2.1 Näkökulman tausta.....	23
4.2.2 Havainnot.....	24
4.3 Tuntemisen näkökulma ja havainnot.....	25
4.3.1 Näkökulman tausta.....	25
4.3.2 Havainnot.....	27
4.4 Ajattelemisen näkökulma ja havainnot	28
4.4.1 Näkökulman tausta.....	28
4.4.2 Havainnot.....	29

4.5 Uskomisen ja toivomisen näkökulma ja havainnot	31
4.5.1 Näkökulman tausta.....	31
4.5.2 Havainnot.....	32
4.6 Tahtomisen ja taistelemisen näkökulma ja havainnot.....	33
4.6.1 Näkökulman tausta.....	33
4.6.2 Havainnot.....	34
4.7 Uneksimisen näkökulma ja havainnot.....	36
4.7.1 Näkökulman tausta.....	36
4.7.2 Havainnot.....	36
5 POHDINTA.....	38
5.1 Arviointia tutkimuksen laadukkuudesta	38
5.2 Yhteenveto nuorten onnellisuudesta	39
5.3 Onnellisuuden tutkiminen verbin tarjoaman näkökulman avulla.....	42
LÄHTEET	45

1 JOHDANTO

"I'm happy, hope you're happy too"

-David Bowie

Olen onnellinen ja toivon, että sinäkin olet. Mutta eroaako minun onnellisuuteni sinun onnellisuudestasi? Ja mitä oikeastaan tarkoitan, kun sanon olevani onnellinen. Niin kuin Bowie oli eri hahmojensa kautta, on myös onnellisuus monikasvoinen ilmiö. Onnellisuustutkimuksissa vastaajalta usein pyydetään arvio onnellisuudestaan yhdellä kysymyksellä ja kenties asteikolla yhdestä kymmeneen. Toisaalta tutkimuksen sivukujilta on löydettävissä kriittistä kirjallisuutta, jossa pohditaan, onko onnellisuuden mittaaminen ylipäätään mahdollista. Viimekädessä päädytään kysymään, mitä onnellisuus pitää sisällään. Tässä tutkimuksessa lähtökohdaksi otetaan onnellisuuteen vaikuttavien asioita tutkimaan Miguel de Unamunon ihmiskäsityksen pohjalta.

Toisessa kappaleessa tarkastellaan onnellisuutta ilmiönä sekä sen mittaamiseen liittyviä kysymyksiä. Tarkastellaan myös kriittisen koulukunnan käsityksiä onnellisuudesta ja lähestytään onnellisuutta laajempänä ilmiönä. Lopuksi esitellään tutkimukselle oleellinen Unamunolainen lähestymistapa.

Viitekehityksen teorian tunnerikkaat näkökulmat johdattavat Unamunolaisiin universaaleihin maailmoihin, jolle löytyy kuitenkin selkeä rakenne. Kolmannessa kappaleessa tutkimuskohdetta ja laadullista lähestymistapaa esitellään tarkemmin. Tällöin kuvataan myös tutkimusaineisto ja sen teorialähtöinen analyysi tutkimuskysymyksineen.

Neljännessä kappaleessa jokainen näkökulma avataan yksityiskohtaisemmin ja samalla esitetään myös näkökulmittain havainnot, jotka analyysin myötä tutkimusaineistosta löytyivät.

Viimeisessä pohdintakappaleessa tarkastellaan tutkimuksen laadukkuutta. Kerrotaan miltä nuorten ysiluokkalaisten onnellisuus näyttää onnellisuuden näkökulmien läpi. Tutkimuksessa esitetään, että Unamunolaisen lähestymistavan tarjoamat näkökulmat ovat yksi käyttökelpoinen menetelmä, kun halutaan tutkia onnellisuuden sisältöjä.

2 ONNELLISUUS ILMIÖNÄ

2.1 Ilmiön käsitteellinen vaikeus

Arkiajattelussa onnellisuus on monitahoinen ilmiö (Happiness, 2021). Myös julkaistusta kirjallisuudesta voidaan löytää lukuisia tutkimuksia, joissa on tutkittu onnellisuutta tai elämäntyytyväisyyttä erilaisissa kohderyhmissä, mutta kuitenkin samaa tarkoittaen. Arcidiacono ja Martino (2016, 16-17) toteavat, että termejä ”koettu hyvinvointi”, ”elämäntyytyväisyys” ja ”onnellisuus” käytetään yleisesti, kun tarkastellaan koettua elämänlaatua.

Raibley on tarkastellut (2012) hyvinvoinnin ja onnellisuuden käsitteitä erottaen ne perustaltaan toisistaan. Raibley myös erottaa (2012, 1108-1110) toisistaan onnellisuuden eri muodot: hetkellisen onnentunteen ja onnellisuuden henkilökohtaisena ominaisuutena. Henkilökohtaisten lähtökohtien osalta kirjo on tavattoman laaja, jolloin onnellisuus voi riippua esimerkiksi sisäisistä ominaisuuksista, kuten persoonallisuuden piirteistä (Holder ja Klassen 2010), tai ulkoisista ominaisuuksista, kuten käytettävissä olevista tuloista (Kainulainen 2018).

Veenhoven muotoilee (2015, 1037) onnellisuuden olevan ”*subjektiivista nautintoa omasta elämästään kokonaisuutena*”. Hän toteaa myös (2015, 1036), että onnellisuus on noussut poliitikkojen agendoilla ympäristökysymysten rinnalle. Kuitenkin, liittyy onnellisuuden etsintä henkilökohtaisen varallisuuden kasvattamiseen, yhteisön antamaan tukeen, ilmaisunvapauteen tai pitempään terveeseen elämään, se vaihtelee yhtä laajalti kuin onnellisuuden määritelmä itsessään (Lancet 2016, 1251).

Onnellisuuden kokeminenkaan ei ole kaikkialla maailmassa samanlaista ja se saakin eri kulttuureissa erilaisia muotoja (Pflug 2009, 551). Yhteisöllisissä kulttuureissa onnellisuuden tavoitteluun liittyy yhteisymmärrykseen pyrkiminen, kun puolestaan yksilökeskeisissä kulttuureissa onnellisuutta määrittää yksilön oma toimijuus ja avoin yksilöllinen onnen tavoittelu (Pflug 2009, 554). Suomea

voidaan pitää yksilökeskeisenä kulttuurina (Tuohilampi ym. 2016, 1095). Suomalaisessa kirjallisuusperinteessä esimerkiksi Leino (1900) on kuvannut onnellisuuden kokemista juuri yksilön onnellisuudeksi.

2.2 Mitä silloin mitataan, kun mitataan onnellisuutta?

Onnellisuutta on tutkimuksissa mitattu erilaisilla menetelmillä. Esimerkiksi kahden vuoden välein uusittavassa European Social Survey (ESS) -tutkimuksessa (Fitzgerald ym. 2016), jonka tavoitteena on haastattelututkimuksen avulla kartoittaa yhteiskunnalliseen kehitykseen liittyvää arvojen, asenteiden ja käytäytymisen muutosta (Tietoarkisto 2020), haastateltavien omaa kokemusta onnellisuudestaan mitattiin kysymyksellä ”Kuinka onnellinen yleisesti ottaen olette?”. Vastaaja arvio onnellisuuttaan asteikolla 0-10 (0=erittäin onneton / 10=erittäin onnellinen). Tässä yhteydessä ei kysytä esimerkiksi sitä, onko onnellisuuden määrässä tapahtunut ajan kuluessa muutosta, josta voisi jo päätellä, onko vastaaja hetkellisesti vai pysyvämminkin onnellinen.

”World Happiness Report”-tutkimuksessa puolestaan (Helliwell ym. 2020) onnellisuuden tutkiminen pohjautuu *Cantril ladder*-menetelmään (Cantril 1965, 22-24). Tällöin vastaajaa pyydetään ajattelemaan tikapuita kuvaamaan elämäntilannettaan. Tikapuut muodostavat myös asteikon 0-10, jossa alimpana oleva 0 tarkoittaa vastaajan ”elävän käsityksensä mukaan huonointa mahdollista elämää, jota voi kuvitella itselleen” ja ylimpänä oleva 10 tarkoittaa puolestaan ”elävän käsityksensä mukaan parasta mahdollista elämää, jota voi kuvitella itselleen” (Mattila 2018). Tutkittavat valitsivat tikapuulta omaa elämäntilannettaan kuvaavan kohdan ja sitä kuvaava lukema kirjataan tutkimuksen aineistoon.

”World Happiness Report”-tutkimuksen erityiseksi ansioksi voidaan todeta se, että menetelmällä kerättyjen lukemien maakohtaista keskiarvoa pyritään selittämään maakohtaisilla tekijöillä, kuten elinajanodotteella, sosiaalisella tuella ja korruption määrällä (Helliwell ym. 2020, 18). Tutkimuksen kiinnostavuus onkin juuri hyvinvointia kuvaavissa tekijöissä. On kuitenkin hyvä huomata, että

vaikka tutkimus on nimetty onnellisuusraportiksi, Cantrilin tikapuumenetelmällä tutkittavia pyydetään kommentoimaan elämäntilannettaan laajasti ajateltuna, ei pelkästään kokemaansa onnellisuutta.

Tämä juuri kuvaa hyvin käytävää keskustelua. Arcidiacono ja Martino toteavat (2016, 7), että onnellisuus ja hyvinvointi ovat kumpikin vilkasta keskustelua herättäneitä ilmiöitä, joilla on päällekkäisiä merkityksiä ja teorioita. Raibley puolestaan esittää (2012, 1105 ja 1127), että onnellisuus voi toimia reittinä hyvinvointiin, kun yksilö voi toteuttaa toimijuuttaan omien arvojensa ohjaamana omassa elinympäristössään, jolloin hän muokkaa elämänsä itselleen parhaaksi.

ESS-tutkimuksessa ja ”World Happiness Report”-tutkimuksessa kummasakin onnellisuutta mitataan yhdellä kysymyksellä. Toisaalta voidaan löytää menetelmiä, jotka perustuvat useamman kysymyksen käyttöön. The Oxford Happiness Questionnaire on tutkimuksissa paljon käytetty menetelmä (Hills ja Argyle 2002), mikä sisältää 29 kysymystä. Kuitenkin vain kahdessa kysymyksessä käytetään *onnellinen*-termiä. Ilmiötä summataankin tunteisiin, tuntemuksiin ja käytäytymiseen liittyvillä kysymyksillä. Menetelmän teoreettista pohjaa on myös kritisoitu (Kashdan 2004). Lyubomirsky ja Lepper (1999) puolestaan kehittivät neljään kysymykseen pohjatuvan menetelmän, jossa lähtökohtana on ajatus, että ihmiset pystyvät subjektiivisesti tulkitsemaan itsensä onnellisiksi tai onnettomiksi ottamatta kantaa elämäänsä liittyviin tekijöihin tai koettuihin tunnetiloihin (Lyubomirsky ja Lepper 1999, 139-140).

Kuitenkin juuri subjektiivisuuden myötä sivuutetaan kysymys siitä, mitä onnellisuudella tarkoitetaan. Esimerkiksi Antolini ja Simonetti (2019) painottavat, että on oleellisen tärkeää ensin määritellä, mitä onnellisuudella tarkoitetaan ja vasta sen ryhtyä mittaamaan sitä. Angner kysyykin (2013, 224-226), onko onnellisuuden mittaaminen ylipäätään mahdollista? Hänen mukaansa subjektiivisen onnellisuuden mittaamiseen on useita psykometrisiä menetelmiä, mutta ongelmallista on juuri se, että tällöin abstraktia mielen konstruktioita yritetään muuttaa konkreettiseksi ja havaittavaksi.

Tilannetta voi havainnollistaa vertaamalla kahta psykometrisesti mitattavaa ilmiötä: onnellisuutta ja kipua. Terveystieteiden saralla hoitotilanteita selkiyttämään on kehitetty erilaisia tapoja, joilla subjektiivisesti koettua kipua voidaan mitata ja kivun kokemisen kehittymistä seurata. Yksi käytetyistä mittareista, NRS (Numerical rating scale), on samankaltainen 0-10 asteikko, kuin Cantrilin tikapuut (Williamson ja Hoggart 2005, 799). Toki kipuja ja kiputiloja on erilaisia ja kivun kuvaamisen avuksi on kehitetty oma sanastokin (Noble ym. 2005, 16-17). Kuitenkaan ihmisten välillä ei ole epäselvää, mitä itse kivulla tarkoitetaan.

2.3 Rikas käsitys onnellisuudesta

Rath tarkastelee (2002, 16), kuinka kriittisen teorian piirissä onnellisuutta on käsitelty. Hänen mukaansa teoriasuuntaus erottaa onnellisuuden objektina ja päämääränä. Onkin niin, että itse onnellisuuteen ei kriittisen teorian mukaan voi vaikuttaa, vaan ainoastaan objekteihin, jotka estävät olemasta onnellinen.

Theodore Adorno, joka oli yksi kriittisen teorian koulukunnan keskushahmoista (mm. Matthies 2015, 185), nosti ajattelunsa keskiöön onnellisuuden teeman (Rath 2002, 1). Rath puolestaan toteaa, että tarkasteltaessa Adornon ajattelua, onnellisuuden kaipuu on puolestaan hyväksytty erääksi kriittisen teorian keskeiseksi teemaksi. Rath listaa (2002, 16) Adornon ajatuksia:

- onnellisuutta ei voi ottaa itselleen tai omistaa, mutta onnellinen voi olla ja sen voi kokea.
- onnellisuutta ei voi määrätä eikä käskää, eikä mikään takaa onnellisuutta.
- onnellisuuden kokemista määrittää se, että on avoin kokemuksille, jotka puskevat syrjään minän ja valtaavat minuuden.
- onnen tuntemus on hyvin yksilöllinen, mutta onnellisuuden kokemisessa yksilö ominaisuuksineen jää syrjään.
- onnellisuus näyttäytyy ennemminkin kaipauksena kuin totena

- onnellisuus pitää sisällään lupauksen siitä, että kärsimys ja sorto eivät saa viimeistä sanaa
- onnellisuus on pelosta vapautumista

Rathin mukaan (2002, 14-15) Adorno esittää, että mahdollisuus onnellisuuden edellyttää täydellistä irti päästämistä minuudesta, vapautumista. Niinpä onnellisuutta ei voi tuoda se, että työnnetään negatiiviset asiat sivuun ja jatketaan elämää vain mukavien asioiden parissa. Adornon mukaan voimaantuminen edellyttää, että ollaan tietoisia negatiivisista asioista ja pidetään niitä silmällä (Rath 2002, 15). Kuitenkin kun ne opitaan tuntemaan ja ymmärretään, niitä ei sen jälkeen enää tarvitse pelätä.

Tunteiden läpi elämä suhteutuu sisäiseksi kokemukseksi. Guilherme ja Souza de Freitas kirjoittavat (2017, 7) Cigmanin puhuvan rikkaan onnellisuuskäsityksen puolesta. Cigmanin mukaan rikas onnellisuus on tavoittelemisen arvoista. Se on sulautunut elämään pitäen sisällään myös monia onnettomia kokemuksia. Guilherme ja Souza de Freitas viittaavat myös Robertsinkin (2013) löytämään Unamunon toteamukseen: ”Mistä sitä tietäsi olleensa olemassa, ellei olisi kärsinyt jossakin määrin? Kuinka kääntyä sisäänpäin ja pystyä reflektiiviseen tietoisuuteen, ellei kärsimyksen kautta?”

2.4 Onnellisuus Unamunolaisittain

Korhonen (2020) on esseessään pohtinut omaa olemisensa tuntuaan. Hän nostaa esiin tietoisuuden omasta olemassaolostaan: ”Koen, että tietoisuuteni oli olemassa jo ennen kuin käsitykseni itsestä, muista ja maailmasta syntyivät elämänkokemusten myötä. Ikään kuin minussa olisi jokin pysyvä, iätön ydinolemus, tietoisuus, josta käsin voin havainnoida kaikkea. Voin havainnoida ajatuksiani, tunteitani, kehoani, aistimuksiani, tarkkaavaisuuttani, muistiani, minuuttani ja sen psyykkisiä rakenteita, mutta ne ovat muuttuvia”. Pohdinnassa nousee esiin sama peruskysymys, jota Unamunokin käsittelee.

Ensinnäkin ihmisellä on aina minuus ja taju omasta itsestään, mutta toisaalta se kuitenkin on jatkuvasti muuttuva. Tajunnassaan jokaisella yksilöllä on kullakin hetkellä kokemien aistimusten, elämysten, tunteiden, muistikuvien ja ajatusten kokonaisuus; yksilön tietoisuus itsestään ja ympäristöstään (Kielitoimiston sanakirja 2021).

Unamunolle maailma on olemassa tietoisuutta varten (Unamuno 2009, 25-26). Niinpä ilman ihmisen tietoisuutta, ei ole edes mahdollista pohtia, mitä varten maailma on olemassa. Maailma on siis materiaalia, jolla tietoisuus voi askarrella. Toisaalta tämä pohdinta synnyttää tunteita, jolloin syntyy myös persoonallisia merkityksiä. Siis tuntuu, että maailma (myös ihminen!) on olemassa jotakin varten. Unamuno onkin kääntänyt Descarten argumentin ympäri: "Olen, siis ajattelen". (Bask 2021, 130)

Unamunon ajattelussa ihmisestä on eksistentiaalinen perusta. Eksistentiaalismin lähtökohtana on oleminen ja ontologia, ei sen käsitteellinen analyysi (Tieteen termipankki. *Filosofia: eksistentiaalisuus*, 2021). Eksistentiaalisuus on kiinnostunut maailmasta sellaisena kuin se on, jolloin se mitä tiedämme maailmasta ei ole oleellista.

Unamunon onnellisuuskin pakenee määritelmiä, eikä onnellisuutta voi käsitteellistää tai ymmärtää (Bask 2021, 131). Unamuno puhuu elävän ihmisen todellisesta onnellisuudesta. Bask toteaa (2021, 218), että "Unamunon ihminen kohdatessaan todellisuuden, itsensä ja elämän sellaisena kuin ne ovat, päätyy väijäämättä epätoivon kuilun pohjalle, josta sitten ponnistaa toivon ja tahdon avulla mahdollisimman täyteen elämään. Unamunon hyvä ihminen elää rinnakkain ja tietoisena, oman traagisen kohtalonsa tuntien, onnellisinta mahdollista elämää."

Näin otamme tässä tutkimuksessa onnellisuuden ontologiseksi lähtökohdaksi Unamunolaisittain sen, että onnellisuus ei tarvitse määritelmää. Ei ole oleellista, mitä tiedämme onnellisuudesta. Oleellista on se, millainen käsitys tutkimukseen vastanneilla henkilöillä on elämästään juuri sillä hetkellä. Oleellista on vain se, mitä tutkimushenkilöt omista maailmoistaan kertovat onnellisuudestaan ja mitkä asiat he kokevat merkityksellisiksi kertomuksissaan, kun he pohtivat vaikuttimia onnellisuuden tunteeseensa. Onnellisuutta on mahdollista lähteä

hakemaan jopa unelmista. Tullessaan onnelliseksi kuvitellusta totuudesta, se on silloin osa vastaajan maailmaa ja siten se on olemassa.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuskohde ja laadullinen lähestymistapa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on Miguel de Unamunon ihmiskäsityksen pohjalta tutkia onnellisuuden kokemista. Tutkimuksen teoreettisen viitekehys (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 23) muodostuu merkittävässä määrin onnellisuustutkimuksen tarkastelusta ja Miguel de Unamunon filosofisen otteen esittämisestä. Tutkimuksessa tarkastellaan nuorten ihmisten kertomana heidän onnellisuuteensa vaikuttavista asioista käyttämällä apuna Unamunon verbejä.

Analysoitavana aineistona käytetään onnellisuuskertomuksia, joissa yhdeksäsluokkalaiset arvioivat onnellisuutensa sisältöä. Nuorten kertomuksia ja heidän maailmaansa tutkitaan ymmärtämällä onnellisuus laajana ja rikkaana ilmiönä. Analyysissä hyödynnetään tärkeimpiä Unamunon elävää ihmistä kuvaavia verbejä, niin kuin Bask on ne esittänyt (2021).

Jokainen Unamunolainen verbi, tai verbien yhdistelmä, muodostaa oman näkökulman, josta aineistoa tarkastellaan. Ihmisyyden verbien mukaan kasvava ihminen: 1) syntyy, kärsii ja kuolee, 2) kaipaa ja janoaa, 3) tuntee, 4) ajattelee, 5) uskoo ja toivoo, 6) tahtoo ja taistelee sekä 7) uneksii. Jokainen yksittäinen vastaus luetaan jokaisen näkökulman kontekstissa. Näkökulmat linkittyvät myös toisiinsa seuraavasti:

- Ihminen ei voi vaikuttaa omaan **syntymiseensä**, mutta tulee tietoiseksi omasta **kuolevaisuudestaan**. Tietoisuutensa johdosta ihminen **kärsii**. Tästä kuitenkin seuraa, että ihmisellä on elämän nälkä ja hän **kaipaa ja janoaa** kuolemattomuuttaan. (Bask 2021, 164-170)
- Juuri halu omaan kuolemattomuuteen antaa ihmiselle tarkoituksen elää. Siis **tunne** määrää elämän suunnan. (Bask 2021, 170)
- ”Traaginen elämäntunto on inhimillisen elämän perimmäinen lähde, mutta ihminen on myös **ajatteleva**, rationaalinen olento.” (Bask 2021, 173)

- Kokonaisvaltainen ajattelu ei pohjautu vain järkeen, vaan se on elävää ja konkreettista. ”Uskaltautuakseen ajattelemaan näin ihmisen on myös **uskottava ja toivottava**” (Bask 2021, 175).
- ”Voidakseen elää uskoen ja toivoen ihmisen on **taisteltava**, suostuttava elämään oman mielenmaisemansa ja sydämentuntumansa sotatanteilla” (Bask 2021, 178). ”Ihmisen oleminen on hengissäsäilymistäistelua ja olemassolotaistelua”, niinpä ”ihminen tarvitsee **tahtoa** halutakseen elää, säilyäkseen.” (Bask 2021, 182-183)
- ”Ihminen tahtoo elää ja tahdollaan hän **uneksii** itselleen todellisuuden, jossa se on hänelle mahdollista” (Bask 2021, 184).

Varsinainen tutkimuksen tulososa pitää ensin tarkemman johdannon näkökulmaan, jonka jälkeen esitetään esiin nousseita havaintoja kirjoitelmista ko. näkökulmasta. Toiveena on, että esitys olisi lukijaystävällisempi tällä tavoin.

3.2 Tutkimusaineiston hankinta ja tutkimukseen osallistujat

Aineistona käytetään syys-lokakuussa 2019 kerättyä ja tietoaarkistoon talletettua kvalitatiivista aineistoa ”Yhdeksäsluokkalaisten kirjoituksia onnellisuudesta 2019” (Kulha ja Huttunen 2019). Aineisto on osa tutkimusta, jossa kartoitettiin yhdeksäsluokkalaisten luontosuhdetta luontosuhdekyselyn ja onnellisuuskertomusten avulla. Vaikka yhteys luontosuhdetutkimukseen mainittiin aineistoa kerättäessä, ei itse kirjoitustehtävää annettaessa luontosuhdetta kuitenkaan mainittu tai painotettu.

Aineistoon sisältyy 28 vapaamuotoista kirjoitusvastausta, joiden sanamäärät vaihtelevat 10 ja 524 välillä. Keskiarvopituus on kuitenkin 139 sanaa, ja tyyppillisimmilläänkin kertomuksen sanamäärä oli 108.

Alkuperäinen aineisto kerättiin paperilomakkein kouluissa koulupäivän aikana, jonka jälkeen ne on litteroitu ja arkistoitu. Koulut, joilta aineiston vastaukset on koottu, sijaitsevat Länsi-Suomessa ja Pohjois- ja Itä-Suomessa. Kaikki vastaajat kirjoittivat kertomuksensa suomeksi. Aineiston käyttöoikeuksissa

myös annettu lupa käyttää sitä niin tutkimukseen kuin opetukseen ja opiskeluunkin. Tässä tutkimuksessa käytettävä aineiston osa on täysin anonymi. Siinä sisälly taustatietoja osallistujista, eikä vastaajien tietoja aineistoja kerättäessä talletettu.

Tehtävänanto kirjoittajille olikin hyvin vapaa. Heitä pyydettiin kirjoittamaan yhtenäinen kertomus otsikolla "Onnellisuuteeni vaikuttavat asiat". Tutkimuksen kannalta on erinomaista se, että kirjoittajia ei pyydetä luonnehtimaan, mitä onnellisuus on. Vaikuttavat asiat puolestaan ovat olleet olemassa jo aiemmin ja ovat olemassa vielä kenties pitkäänkin elämän myötä.

3.3 Teorialähtöinen analyysi aineiston käsittelyssä

Tutkimusotteena käytetään laadullista lähestymistapaa. Vaikka laadullinen tutkimus pitää sisällään lukuisia erilaisia tapoja toteuttaa tutkimus, yhdistää niitä kaikkia elämismailman tutkiminen (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2009, 5). Sisällönanalyysin menetelmällä puolestaan on mahdollista analysoida dokumentteja systemaattisella ja objektiivisella tavalla ja kuvata niiden sisältöjä sanallisesti (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 117-119). Koska koko tutkimuksen lähtöaseteeseen jo sisältyi olemassa olevan teorian hyödyntäminen, tässä tutkimuksessa aineiston sisällönanalyysin menetelmäksi valikoitui teorialähtöinen analyysi. Teorialähtöinen analyysi pohjautuu analyysirunkoon, mikä puolestaan voi pitää sisällään tarkkuudeltaan ja kattavuudeltaan eritasoisia luokituksia (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 128). Tässä tutkimuksessa analyysirungon yläluokat tulivat luonnollisesti Unamunon verbien myötä.

Aineisto avattiin Excel-taulukkolaskentaohjelmaan. Jokainen vastus luettiin läpi seitsemästä eri onnellisuuden näkökulmasta siten, että ennen lukemisen aloittamista kaikki vastaukset kopioitiin aina uuteen välilehteen, mikä nimettiin kyseiselle näkökulmalle. Kunkin näkökulman välilehdellä puolestaan vastauksista poistettiin ne, joissa ei ollut näkökulmaan sopivia mainintoja. Jos näkökulmaan sopivaa tekstiä oli, vastausta pelkistettäessä jätettiin jäljelle vain oleellinen osa tekstistä. Näin lopulta jäljellä oli seitsemälle näkökulmalle nimetyt välilehdet,

joissa oli aina kyseiseen näkökulmaan liittyvää tekstiä. On siis siten selvää, että sama vastaus voi löytyä useammasta näkökulmavälilehdestä ja on myös mahdollista, että jopa samaa tekstikatkkelmaakin pystyy lukemaan useammasta eri näkökulmasta.

Tarkastellaan tarkemmin aineiston käsittelyä esimerkinomaisesti yhdestä Unamunon verbikokonaisuudesta, eli ”Uskoo ja toivoo”-näkökulmasta. Tällöin aineisto luettiin läpi tarkastellen, löytyykö niistä sellaisia ilmaisuja, joiden perusteella vastaaja uskoo asioiden olevan siten, että hän voi olettaa sillä olevan vaikutusta onnellisuutensa. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 122) puhuvat analyysiyksikön valitsemisen merkityksestä ennen analysoinnin aloittamisesta. Osin jo kirjoitetun aineiston laatu määräsi analyysiyksiköksi ennemminkin asia- tai ajatuskokonaisuuden sen sijaan, että olisi perattu yksittäisiä sanoja.

Yksittäisten vastausten pituudet saattoivat vaihdella mitaltaan huomattavasti. Aineistoon sisältyi useiden satojen sanojen vastauksia, joissa kuvattiin maailmaa rikkaasti ja useista eri näkökulmista. Toisaalta kuitenkin koko kymmenen sanan vastaus onnellisuuteen vaikuttavista asioista saattoi kuulua: *”Asua Suomessa, koska maailman parhain koulutus on suomessa. Perhe. Kaverit.”*. Vastauksen ensimmäisessä lauseessa käy ilmi vastaajan usko ja luottamus koulutuksen merkitykseen. Perhe ja kaverit eivät yksittäisinä sanoina olleet merkityksellisiä uskominen ja toivomisen kontekstissa, joten pelkistettäessä se osa vastausta poistettiin. Vastaavasti toinen vastaaja kertoi 236 sanan vastauksensa kolmannessa virkkeessä seuraavaa: *”Perusasiyani ovat kunnossa, saan päivittäin käydä koulua, vaikka se on välillä pakko pullaa, ruokaa ja puhdasta vettä on aina ja koti missä asua.”* Vastaaja kertoo, että hän saa päivittäin käydä koulua, vaikka se ei aina niin mieluista olisikaan. Tähän sisältyy usko koulutukseen merkityksellisenä tekemisenä, minkä johdosta toteamus poimittiin kontekstiin. Ruoka, vesi ja koti eivät tässä kontekstissa olleet oleellisia, joten ne pelkistettiin pois. Vastausten joukosta voitiin poimia kolmaskin vastaus, jossa selkeästi tuli ilmi usko oppivelvollisuuden merkitykseen. Tosin se, että näillä kolmella vastauksessa oli yhteys samaan koulutuksen merkityksellisyyden teemaan, paljastui vasta lopuksi kontekstiin poimittuja vastauksia tarkemmin tarkasteltaessa. Niinpä ne esitetäänkin kommentoituna

kontekstin havainto-osassa koottuna samaan yhteyteen omana alaluokkana, vaikkakaan alaluokkia eri erityisesti pyrittyään otsikoimaan.

Edellä esimerkkinä olleessa 236 sanan vastauksessa oli myös kohtia, jotka olivat merkityksellisiä kahden muun kontekstin osalta, joten olikin tyypillistä, että yhdestä ja samasta vastauksesta otettiin erilleen tekstijaksoja, jotka olivat merkityksellisiä onnellisuuden eri näkökulmista.

Lisäksi analyysin erityistapauksena voidaan pitää tilannetta, jossa täysin samaan tekstijaksoa voidaan lukea merkitykselliseltä sisällöltään erilaisena, kun sitä luetaan eri näkökulmista. Niinpä, kun tutkimushenkilö oli kirjoittanut: *"En pystyisi elämään onnellista elämää, jos en saisi olla oma itseni. Jos en saisi pitää mistä pidän, unelmoida mistä unelmoin."*, otettiin se sellaisenaan identtisenä havaintoesimerkkinä niin tuntemisen näkökulmaan kuin uneksimisen näkökulmaankin. Tuntemisen näkökulmassa toteamuksen merkitykseksi voi tulkita, että "onnellisuudelleni on välttämätöntä juuri se, että **tunnen** itseni merkitykselliseksi itselleni", kun taas uneksimisen näkökulmassa viestinä olisikin "juuri **unelmoimalla** itselleni erilaisia mahdollisia tulevaisuuksia, teen elämäni merkityksiä ja toivoa onnellisuudesta". Tekstin olisi voinut pilkkoa kahteen eri virkkeeseen ja ottaa niistä vain toisen kyseiseen kontekstiin. Kuitenkin yhdessä lauseet olivat ilmaisuvoimaisempia, minkä vuoksi täysin identtinen tekstiesimerkki voidaan löytää kahdesta eri onnellisuuden tarkastelun näkökulmasta.

3.4 Tutkimuskysymykset

Bask toteaa (2021, 158) Unamunon ajattelun perustuvan näkemykseen, että vain elävä ihminen voi olla mielekäs ja merkityksellinen filosofian tutkimuskohde. Elävä ihminen puolestaan on jatkuvassa liikkeessä, eikä koskaan täysin sama hetkestä toiseen. Niinpä myös tutkittaessa ihmisen kokemaa onnellisuutta on tärkeää ymmärtää onnellisuus käsitteenäkin mahdollisimman laajana ja rikkaana ilmiönä. Tutkimuksen aineistoa käydään läpi seitsemästä eri onnellisuuden näkökulmasta, jolloin kertomuksia onnellisuuteen vaikuttavista asioista tutkitaan

peilaamalla niitä tärkeimpiin Unamunon verbeihin, joiden mukaan ihminen syntyy, kärsii ja kuolee, janoa ja kaipaa, tuntee, ajattelee, uskoo ja toivoo, tahtoo ja taistelee sekä uneksii.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

- Miltä nuoren elävän ihmisen onnellisuus näyttää, kun sitä tarkastellaan Unamunon verbien avulla?
- Kuinka Unamunon verbit soveltuvat rikkaaseen onnellisuuden tutkimiseen?

4 HAVAINTOJA ONNELLISUUDESTA

4.1 Syntymisen, kärsimisen ja kuoleamisen näkökulma ja havainnot

4.1.1 Näkökulman tausta

Tämä näkökulma tutkii ihmisyyden perustaa. Bask väitöskirjassaan toteaa (2021, 163) Unamunon ajattelun ontologisen perustan olevan, juuri se, kuinka on mahdollista, että on ihmisiä ja kuinka ihmisestä tulee juuri sellainen ihminen, kuin ihminen on. Baskin mukaan (2021, 163) Unamuno ihmettelee (2011): ”Kuolema on mysteeri, samoin syntymä. Miten ihmisistä tulee ihmisiä?”

On selvää, että Unamuno ei tutki syntymän ja kuoleman mysteeriä biologisessa merkityksessä, vaan kyse on ihmisen tulemisesta omaksi persoonalliseksi minäkseen kaiken kokemansa kautta (Bask 2021, 162-163). Ihminen ei omaan syntymäänsä voi itse millään tavoin vaikuttaa, joten ihminen voi vain todeta syntyneensä. Ihminen tulee kuitenkin tietoiseksi omasta tulevasta kuolemistaan, mikä aiheellisesti herättää kysymyksiä. Jokainen eletty hetki vie lähemmäs elämän päätepistettä, mutta asia mielummin sivutetaan, kuin sitä aktiivisesti ajateltaisiin. Oma kuolemaa ei tavata mallintaa tai ennustaa matemaattisesti. Bask esittää (2021, 164) asian seuraavasti ”Elämme kuollen ja kuollaksemme. Vallitseva hetki pakenee meitä, oma minämme pakenee meitä itseämme. Vain itse elämään ja kuolemaan voimme tietoisuudellamme tarttua. Tämä tarttuminen on jatkuvaa uudelleen syntymistä. Tietoisena kuolemansa väistämättömyydestä ja vääjäämättömästä lähentymisestä ihminen kärsii.”

Tietoisuutemme tuottaa kärsimyksemme, sillä kärsimys on tietoisuutta traagisesta tilanteestamme (Bask 2021, 165). Sanalla *kärsimys* on suomen kielessä ja kulttuurissa voimakas lataus. ”Paljon on kärsitty vilua ja nälkää” alkaa vanha suomalainen sotilaslaulu Oi kallis kotimaa (Sotilaspoika 1938). Myös teologisissa yhteyksissä puhutaan kärsimisestä (Aamenesta öylättiin – kirkon sanasto 2021), jolloin suhde inhimilliseen kärsimiseen on teologian keskiössä. Toisaalta kärsimys ei koske vain ihmistä. Esimerkiksi eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella

eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta (Eläinsuojelulaki 1996).

Unamunolaisittain ajateltu kärsiminen on kuitenkin hyvin erilaista, kuin yllä mainituissa esimerkeissä. Niinpä kärsimys on tietoisuutta traagisesta tilanteestamme (Bask 2021, 165). Koska kuolemattomuuden saavuttaminen jää ihmiselle väistämättä toteutumattomaksi haaveeksi ja jonka puolesta kuitenkin taistellaan, viriää häneen ristiriita, jonka kanssa kamppaileminen asettuu olemassaolon ytimeen (Bask 2021, 120).

Kärsimystä ei siis saa sekoittaa henkiseen ahdistukseen, toteaa (2021, 164) Bask. Hänen mukaansa (2021, 165) ”kärsimys mahdollistaa elämän ja hyvän elämän, sillä kärsimys motivoi meidät olemaan laupeita toisia kohtaan ja olemaan armollinen itseämme kohtaan. Pyrkimyksessämme eroon kärsimyksestämmetunnetemme myötätunnon myötä rakkautta itseämme, toisiamme ja maailmaa kohtaan. Tämä rakkaus yhdistettynä kuolemattomuuden kaipuuseemme on Unamunon ajattelussa etiikan perusta.”

4.1.2 Havainnot

Vastaajat olivat onnellisuutta pohtiessaan noin viisitoistavuotiaita, joten voikin pohtia, kuinka syntymä ja kuolema heidän elämässään näyttäytyy ja kuinka tietoisia he voivat olla omasta traagisesta tilanteestaan. Syntymisestä ei vastauksissa sanallisesti suoraan mainittu kertaakaan, mutta kuolema sen sijaan mainittiin kahdessa eri vastauksessa.

Toisessa näistä vastauksista ensin kerrotaan ”*Läheisimpiä sukulaisiani ovat varmaankin kummitätini, kummisetäni, mummoni ja kaksi pappaani. Toinen mummoni kuoli noin 12 vuotta sitten syöpään.*” ja sitten ”*Aikaisemmin heillä oli myös kaksi koiraa, joita rakastin paljon, mutta ne kuolivat.*” Mummonsa kuollessa vastaaja on ollut vasta muutaman vuoden ikäinen, joten kuolema näyttäytyy enemmänkin mummon puuttumisena elämästä, mikä siten myös vaikuttaa onnellisuuteen: ”*Isovanhempani ovat minulle kaikki erityisen rakkaita. he tekevät minut super onnelliseksi. voin puhua heille mistä vain.*” Hän haluaa myös mainita syövän merkityksellisenä asiana ja sillä kohtaa hänen elämässään kärsimys näyttäytyykin monitasoisesti.

On ilmeistä, että myös lemmikeistä luopuminen voi olla raju kokemus nuoren ihmisen elämässä. Bask kirjoittaakin (2021, 210): ”Konkreettisille lihaa ja luuta olevalle kasvajille syntymät ja kuolemat ovat elämässä todellisinta totta. Elämän sattumukset, halu kuulua ja liittyä, tarve tulla rakastetuksi, merkityksen kaipuu, johtavat kasvajia usein tilanteisiin, jossa uuden elämän syntyminen raskauksien tai uusien pikkusisarusten muodossa on heidän todellisuuttaan. Kuolema ei koskaan ole kovin kaukana.”

Toisessa vastauksessa puolestaan kuolema ja kärsimys lähestyvät salakavalasti: *”Varmasti se tekee hymyn huulelle, kun sinua kannustetaan että pystyt johonki! Se, että joku on sinulle tukena eri asioissa, sillä yksin olisi hirveetä selvitä koko elämästä. Kun saa pitää hauskaa ja nauraa kunnolla ja olla vaan oma itsensä. Onnistuu yleensä auttamaan muita jossain asiassa tai ylipäättänsä tekee jollekin hyvän mielen. Saa jonkun nauramaan kunnolla. On hyvä kaveri porukka. Ja on jotain siistiä mitä monella muulla ei ole. Sitten kun osaa nauttia tästä hetkestä tai jos ei nauti yrittää tehdä siitä mukavempaa, eikä odota vaan sitä tulevaa. Saat reissailla, etkä vaan kuolla kotona tylsyyteen. (Olla nuori ja vapaa.)”* Kuolemasta puhutaan katkelmassa kuvaannollisesti, mutta Unamunon näkökulmasta ajateltuna nuoren on välttämätöntä tarttua elämään ja tehdä siitä mielekästä, jottei elämän traagisuus kävisi ylivoimaiseksi. Vapauteen tartutaan yhdessä toisten kanssa. Katkelmasta käy hyvin ilmi, että ihminen pyrkii eroon kärsimyksestä myötätuntoa kokien ja tuntien rakkautta niin itseään, toisia ihmisiä kuin koko maailmaa kohtaan.

Yhdeksäsluokkalaisten vastauksissa hyvät suhteet ystäviin ja että vastajalla on läheinen kaveripiiri (kanssakärsijät) tuli selvästi ilmi. Ylipäättään ystävien tai kavereiden mainittiin vaikuttavan onnellisuuden kokemiseen kolmea vastausta lukuun ottamatta kaikissa. Saatettiin todeta, että *”Olen onnellinen, koska minulla on ystäviä. He saavat minut onnelliseksi, koska heille voin kertoa asioitani joita muille en kerro ja voin olla oma itseni ja pitää hauskaa heidän kanssa”*. Kavereiden kanssa tutkitaan maailmaa ja toisaalta saatetaan hypätä hetkeksi virtuaalimaailmaan: *”Omistan ystäväieni kanssa Discord-palvelun jossa ihmiset voivat jutella, jakaa omia teoksia (videoita, kuvia ja meemejä.) Olen löytänyt ison osan nettiystävistäni sieltä. Pelaan myös pelejä paljon. Jos minulla on ollut huono päivä niin voin mennä pelaamaan*

jotain veljeni tai kavereitteni kanssa ja unohtaa päiväni kokonaan". Vastausten joukosta löytyy myös kertomus, jossa kuvataan suoraan kaverisuhteiden puuttumisen vaikutus onnellisuuteen: *"Edellisessä koulussani minulla ei ollut oikeastaan ollenkaan kavereita. Olin silloin onnellisuuteni pohjamudissa. Nykyisessä luokassani kaikki ovat erittäin mukavia ja minulla on jopa pari kaveria"*. Ystävät tuovat turvaa elämään: *"Parhaiden ystäväieni kanssa tunnen oloni aina turvallisiksi ja onnellisiksi"*.

Ihminen syntyy useimmiten jonkinlaiseen perheeseen. Bask toteaa (2021, 163), että syntymästään saakka ihminen hengittää elämää ympärillään. Niinpä vastaajat yhtä vastausta lukuun ottamatta mainitsivat perheen, kodin tai perheenjäsenten vaikuttavan heidän onnellisuuteensa. Bask painottaakin (2021, 210), että niin lapsuuden perhe kuin mahdollinen tulevaisuudenkin perhe itse vanhempana, kannattelevat elämää luoden elämää ja merkitystä, mitä kasvava nuori omaan elämäänsä etsii. Elämä perustuu perheeseen: *"Perhe tekee minut myös onnelliseksi, enkä osaa kuvitella elämäni ilman heitä"*. Perheen sisällä jaetaan ilot, *"Iloni alkaa, kun näen äidin ja isän ja veljen ja siskon ja siskon lapsen."*, sekä huolet *"Oma terveys, ja saako apua niin fyysisiin kuin henkisiin ongelmiinsa. Kiinnostaako läheisiä terveytesi ja hyvinvointisi, kyselevätkö he tai ovatko huolissaan. Tuntuu hyvältä, jos jotain kiinnostaa."* Usein vastaajat ovatkin pohtineet oman ja lähipiirin terveyden merkitystä onnellisuuden kokemiseen: *"Olen todella iloinen että minulla eikä kellään minun läheisellä ole mitään sairautta, koska se vaikeuttaa paljon elämää ja siitä tulee paljon huolta toisille"*.

Bask toteaaakin (2021, 210), että kasvavan ihmisen elämä on harvoin mutkallista, kun elämän sattumuksien keskellä olisi tähdättävä tuotteliaaseen aikuisuuteen ja kansalaisuuteen. Kärsimys on kokemuksena moninainen, monien riskitiritojen synnyttämä.

4.2 Janoamisen ja kaipaamisen näkökulma ja havainnot

4.2.1 Näkökulman tausta

Jano ja kaipuu synnyttää elämän intensiteetin! Elämän jano on vastavoima kärsimykselle. Bask kirjoittaaakin (2021, 166): "Kaipuu ja halu, elämän nälkä ja kuolemattomuuden jano, ovat ihmisen elämää ylläpitävät voimat", ja hän jatkaa "Ihmisellä on ikuinen elämän nälkä. Hän janoaa henkilökohtaista kuolemattomuuttaan. Tämä kaipuu oman olemassaolon jatkumiseen on Unamunon mukaan ihmisen elämän perimmäinen käyttövoima."

Ihminen pyrkii saamaan selville omat tarpeensa ja vahvuutensa, jotta voi sovittaa itsensä parhaalla mahdollisella maailmaan. Bask esittää (2021, 167), että "elämännälkä säilyttää ja ikuistaa meidät niin yksilöinä, yhteiskuntina kuin ihmiskuntanakin. Me haluamme todeksi sen, mikä pitää yllä elämää. Unamunon mukaan aistimme toimivat hengissäsäilymisviettimme palveluksessa. Sen myötä todellisuus tunkeutuu syvälle meihin."

Sattumalta ei nuori ihminen suomalaisessa kulttuurissa mene rippikouluun. Murrosiän kynnyksellä havahdutaan siihen realiteettiin, että ihminen ei elä ikuisesti. Tähän on kuitenkin mahdotonta suhtautua neutraalisti, josta väistämättä seuraa kaipuu saada edes mahdollisuus ikuiseen elämään ja kuolemattomuuteen. Perusopetuksessa tilanne kuitenkin sivuutetaan. Bask kirjoittaaakin (2021, 210), että "mikään opetussuunnitelman perusteiden ihmiskuvassa ei tavoita tai tavoittele sitä polttavaa, pakottavaa tarvetta ja kivuliasta kaipuuta, jonka Unamuno asettaa ihmiselämän keskeisimmäksi käyttövoimaksi ja traagiseksi perustuntemukseksi."

On siis luonnollista, että nuori rohmuaa elämää! Nuori haluaa nähdä maailman, tai kuten Bask ilmaisee (2021, 169): "haluamme syleillä koko kaikkeutta, tehdä siitä ikuisesti omaamme". "Nuori kokee olevansa kuolematon. On varaa ottaa riskejä, lupa pistää ranttaliksi, olla tässä ja nyt tulevia murehtimatta, sillä aikaa on" (Bask 2021, 212).

Toisaalta nuori haluaa myös näkyä (2021, 211), "kasvava ihminen janoaa toisten ihmisten läsnäoloa, katsetta ja havaituksi, kuulluksi tulemistä." On tarve

tulla nähdyksi, ymmärretyksi ja rakastetuksi. Niinpä ihminen haluaa ilmentää itsensä olemuksessaan ja tarvittaessa tehdä itsestään huutomerkkin (Bask 2021, 211). Onkin parempi tulla havaituksi ja huomatuksi vaikka sitten vihan ja ristiriitojen kautta, kuin jäädä näkymättömiin ja kuulumattomiin.

Tämä ei voi olla aiheuttamatta kitkaa arkeen kasvajan ja kasvattajan välille. Bask toteaaakin (2021, 212), että siinä missä ”kasvaja kokee jäävänsä aivan yksin olemisensa kanssa, kasvattaja puolestaan kenties kokee kyvyttömyyttä ja väli-neettömyyttä ratkaista ristiriidat, joiden näennäisten syiden tai oireiden oikominen ei poista perimmäisiä vaikuttajia olemisen pohjalla.”

4.2.2 Havainnot

Nuoren ihmisen arki on täynnä intensiivistä vuorovaikutusta. Hän osaa myös arvostaa sitä, että hänellä on perhe ja kaverit elämänsä peilinä: *”Kaikista rakkaimmat ovat kuitenkin oma perheeni ja kaksi hyvää ystävääni. heille voi puhua avoimesti, Riidellä ja sopia, sekä näyttää tunteeni”*. Elettävässä arjessa on usein voimakkaita käännteitä: *”Yksi merkittävä asia, joka merkitsee, on ympärillä tapahtuva draama. Jos ympärilläni on tai olen itse mukana draamassa, se voi tehdä oloni vihaiseksi, ahdistuneeksi tai jopa surulliseksi ja se vaikuttaa onnellisuuteeni. Kun draama menee ohi, oloni muuttuu taas onnelliseksi.”*

Kaverit vaikuttavatkin nuoren ihmisen elämässä voimakkaasti onnellisuuden laatuun ja tunteen intensiteettiin: *”Joskus minä olen vihainen. Se voi johtua esim. siitä, että ystävä sanoi minulle jotakin paha minun mielestäni... Vihaisuus menee pois ajan myötä... Joskus meillä on niin hauskaa, että on tunne ihan, kuin kohta räjähdämme.”* Elämä sisarustenkin kanssa voi myös aiheuttaa säröisyyttä kotona: *”Sisarukset tappelee ja riitelee, mutta välittävät siitä huolimatta ja ovat onnellisia, että heillä on sisarus”*.

Joskus on tarpeen törmätä maailmaa päin. Luottamusta elämään tuo ongelmista selviäminen ja kun voi olla onnellinen saamastaan tuesta: *”Minut tekee onnelliseksi myös se että äiti ja isä on aina jaksanu mua, oon ollu aika vaikeeki välillä, mutta onneksi oon nyt paljon viisaampi ja ne teot on kyllä opettanu mua elämään, en mä niitä*

haluais poistaa.” Ylipäättään onnelliseksi tekee se, kun huomioidaan tai nostetaan valokeilaan: ”Tulen onnelliseksi siitä, jos joku kehuu tai tsemppaa”.

Harrastukset voivat auttaa myös liiallisen intensiteetin purkamisessa. Metsästystä harrastava vastaaja kuvailee: *”Iltaa on mukava viettää nuotiolla ja kun kaverit lisää joukkoon niin se on entistä mukavampaa”.* Eräs vastaaja kuvailee myös sitä, kuinka onnetonta on se, kun harrastuksista joutuu luopumaan: *”Myöskään ei se (’tee onnelliseksi’), kun harrastukset loppuu yksi kerrallaan eikä tee enää oikeen mitään. Joko oman terveyden, muiden ihmisten tekojen tai päätösten takia, tai vaikka lähestyvän talven takia... ja talvi. Toisaalta ihana, mutta toisaalta niin kylmä ja pimeä. Vaikka kyläkin pienikin valo loistaa pimeydessä vielä kirkkaammin.”*

4.3 Tuntemisen näkökulma ja havainnot

4.3.1 Näkökulman tausta

Kuinka järkevää on järkevä ajattelu? Unamuno epäili järjen ensisijaisuutta ihmisen kokemuksessa, vaikka pitikin järkeilyä ja ajattelua ihmisen keskeisenä ominaisuutena (Bask 2021, 170). Kun turvautuminen pelkkään rationaaliseen ajatteluun vie ihmiseltä merkitykset, niin pelkkä irrationaalinen usko puolestaan vie häneltä järjen tuoman rakenteen ja ymmärryksen. Ihminen kysyy elämänsä tarkoitusta, on huolissaan omasta selviytymisestään samalla, kun etsii maailman mielekkyyttä ja järkeistä elämää. Tilannetta ei kuitenkaan voi ratkaista järjellä, uskolla eikä tunteellakaan. Bask toteaaakin (2021, 171), että traagisen elämäntunnon perusta on siinä, että tietämisen ja elämisen välillä vallitsee suuri vastakkaisuus. Tarve ajatella ja ymmärtää on kuitenkin ihmiseen sisäänrakennettu ja näin aiheutuva ristiriita synnyttää traaginen elämäntunnon, eli kärsimyksen.

Traaginen elämäntunto mahdollistaa eri teologioiden pelastusopit, uudelleensyntymisen tai jälleennäkemisen. On vaikea uskoa, että kaikki voisi päättyä lopullisesti, jolloin epävarmuus jättää mahdollisuuden sille, että kaikki ei ole vain tässä. Bask esittääkin (2021, 173): *”Elämisen traaginen tunne saa meidät liikkeelle haluamaan, uskomaan ja tekemään asioita, mutta estää meitä turtumasta varmuuden ja dogmien kuolleeseen pysähtyneisyyteen. Väitän siis, että traaginen*

elämäntunto on ihmisessä Unamunolle perustavinta, ja että se on ihmisen ainoa keino olla oikeasti elossa ja saavuttaa hyvää elämää; motivoitua tekemään velvollisuutensa ja tuntea kivuliasta onnea.” Käy siis niin, että epävarmuudesta ja myötätunnosta viriää toivo ja siitä puolestaan syntyy rakkaus toisia ihmisiä ja koko maailmaa kohtaan.

Ei ole sattumaa, että juuri ihmisillä on harrastuksia. Bask esittääkin (2021, 172), että taistellessaan elämäntuntonsa kanssa, yksi ihminen purkaa tuskansa musiikkiin, toinen lakkaamatta kirjoittaa, kun taas kolmas tekee filosofiaa. Aktiivinen toiminta auttaa harhauttamaan meitä, unohtamaan elämämme perustragedian. Harrastukset ovat erinomainen tapa oppia kohtaamaan toinen ihminen. Onpa kysymys urheilusta, soittotaidosta tai harrastusteatterista, lukemattomat ihmiset ovat joutuneet samoihin tilanteisiin aiemmin sekä mahdollisesti yhtä aikaa ja saman kokemuksen jakaen. Jokainen on kuitenkin jokaisessa oman elämänsä asettamassa haasteessa aina yksin. Bask kirjoittaa (2021, 172): ”Samuuden kohtaaminen toisessa tulee tunteen kautta. Kun tulee tietoiseksi siitä, että toinenkin ihminen elää traagisen elämäntuntonsa kanssa, ymmärtää, että kaikki me ihmiset olemme lopulta samassa tilanteessa; yksin elämässä, kulkemassa kohti kuolemaa. Rakastaminen tapahtuu tuntemalla myötätuntoa ja olemalla armollinen. Rakkaus on mahdollista, kun ensin tunnemme näitä itseämme kohtaan halussamme helpottaa omaa kärsimystämme.”

Nuorelle ihmiselle mukava kaveriporukka, hyvät ohjaajat ja riittävän turvallinen toimintaympäristö tarjoavat puitteet, jossa omaa reviiriä on mahdollista laajentaa. Harrastukset uusiin ympäristöihin ja tilanteisiin, matkat porukkabusseissa ja pukukoppielämä ovat elämyksiä. Myös muusikonalku opetellessaan ja lopulta esittäessään uusia teoksia ja tekniikoita kohtaa monenlaisia tunteita ja tunnelmia. Bask kirjoittaa (2021, 170) Nuorvan todenneen (1996), että Unamunolle tunne on tapa kokea todellisuus, se on itse elämää.

Bask toteaa (2021, 212), että lapsi ja nuori menee asioihin tunne edellä. Järkipuhe on turhaa, jos tunne kertoo toisin. Hän kritisoi opetussuunnitelmien ihmiskuvaa, jossa tunne-elämästä puhutaan oppirakennelmien kautta, mikä siten otetaan järjen avulla haltuun ja valjastetaan tehokkaan toiminnan välineeksi.

Unamunon traaginen ihminen kuitenkin tuntee ensisijaisesti! Ei ollakseen tunneälykäs ja tunteensa yhteiskunnan käyttöön valjastanut sosiaalisesti tasapainoinen olento, vaan elääkseen ja tunteakseen. Nuori ihminen tuntee ytimessään ristiriitaiset vaatimukset. Bask kirjoittaakin (2021, 213): "[tunne] ilmenee nuorissa jatkuvana merkityksen etsimisenä, jatkuvasti itsessä jäytävän ja hankaavan ristiriidan vaihtelevina näkyviin käyttäytymisinä. Hyvä keskivertokoululainen ja opiskelija ei juurikaan kyseenalaista opiskelutoimintansa mielekkyyttä, vaan sopeutuu aikuisten kasvattajien odotuksiin. Sen sijaan koulussa kehnommin onnistuva kysyy jatkuvasti: Mitä varten me tehdään tätä. Mitä mä tästä hyödyn?"

4.3.2 Havainnot

Tunne tekee asian todeksi. Tunne mahdollistaa samaistumisen maailman ilmiöihin ja merkityksellisiksi tekemisen ilman omaa suoraa kokemusta. Näin maailman kriisit vaikuttavat onnellisuuteen: *"Olen onnellinen, että saan asua Suomessa, sillä täällä ei ole sotia ja asiat ovat hyvin. Minun ei tarvitse pelätä joudunko lähtemään kotoani pakoon ja kauas kotoa."* ja *"Onnellisuuteen voi vaikuttaa maa, jossa asuu, koska esim. konfliktialueilla ei ole kovin onnellista"*. Baskin mukaan (2021, 170) Cirilo Flórez (1998b) on todennut, että Unamunolle todellisuuden varsinaiset juuret ovat juuri tuntemisessa: *"Aloin kuitenkin miettimään asiaa tarkemmin. Jos minulla olisi nuo kaikki yllä mainituista asioista, mutta asuisin sodan ja levottomuuksien keskellä, minulla ei olisi mahdollisuutta käydä koulua tai sairauksia ei olisi varaa hoitaa. En usko, että olisin kovin onnellinen. Turvallinen elinympäristö ja korkea elintaso tuovat elämääni myös onnellisuutta. Ne ovat asioita, joita ei nyt osaa arvostaa, mutta jos niitä ei olisi, elämäni olisi kurjempaa."*

Bask kirjoittaa (2021, 170): *"Tunteminen on myös ominta itseämme enemmän kuin ajattelu, jota määrittää ulkoamme meihin tullut kieli."* Elämä on totta juuri sellaisena, kuin se koetaan: *"En pystyisi elämään onnellista elämää, jos en saisi olla oma itseni. Jos en saisi pitää mistä pidän, unelmoida mistä unelmoin."* Populaarikulttuuri tunkee lonkeroillaan nuorten elämään. Ilmiöihin suhtaudutaan tunteella intohimoisesti ja niiden parissa vietetään paljon aikaa: *"Musiikin kuunteleminen antaa minulle myös iloa. Lempi artistini on Billie eilish jota kuuntelen todella"*

usein. Tykkään kaikenlaisesta musiikista. Lempi genrejäni on JPOP (Japan POP), Rock, anti-POP ja metalli. Musiikkia kuuntelen monta tuntia päivässä. ... Katson myös animea. Olen todella iso Japanin kulttuurin kannattaja. Animeita olen katsonut monta eri sarjaa."

Mahdollisuus harrastuksiin tuo onnea: "Harrastukset tuovat minulle suurta onnellisuutta. ... Omissa harrastuksissani erityisesti onnellisuutta tuovat onnistumisen tunteet ja ilmapiiri siellä." Harrastusten myötä saadaan uusia kavereita ja vietetään aikaa yhdessä: "Harrastan lentopalloa ja se on myös suuri onnellisuuden tuottaja. sen avulla ole saanut ystäviä, terveyttä ja tekemistä". Onnistumisen kokemukset nostavat hetkeksi irti tavallisuudesta: "Urheilu tekee minut myös onnelliseksi, ja jalkapallon pelaaminen, varsinkin. Se on kivaa kun onnistuu treeneissä tai oma joukkue voittaa pelin."

4.4 Ajattelemisen näkökulma ja havainnot

4.4.1 Näkökulman tausta

Johtopäätöksiin päädytään ajattelemalla. Ja kun tästä näkökulmasta tarkastellaan sitä, mikä tai millä on vaikutusta onnellisuuteen, niin onkin tarkasteltava, mitä onnellisuudesta on ajateltu. Kuinka onnellisuutta on järkeilty.

Ajattelun ja elämisen välillä on eksistentiaalinen ristiriita. Jotta mieleensä voi rakentaa käsitekokonaisuuksia, joihin sitten voi muodostua tunnesuhde, on välttämätöntä muodostaa ensin käsitteitä. Tässä on Unamunolaisittain se ongelma, että käsite on kuin valokuva – se ei elä. Kun ihminen, erityisesti nuori, elää välillä intohimoisestikin, vaihtuvat käsitykset asioista vikkellästi. Siis ajattelijakin "vaihtuu".

Bask kirjoittaa (2021, 174) Unamunon pohtineen (2009), että ajattelemisen on "itsensä kanssa puhumista". Ilmiöitä voi tarkastella suhteessa itseensä. Ihminen on järkevä ja tarvitsee logiikkaa voidakseen ajatella, siis havaita ja välittää ajatuksia ja havaintoja. Voi siis todeta, että sen lisäksi, että ajattelemisen on sosiaalista toimintaa itsensä ja muun yhteisön välillä, on se myös sosiaalinen aspekti ajattelijaan itseensä.

Mitä totuus on? Onko se huolellisesti laadittujen logiikkojen mielikartta, vai onko totuus kätkeyty päivittäiseen elämään? Opitaanko koulussa ajattelemaan? Bask toteaa (2021, 175), että: "Totuus on jotakin merkittävää ja elävää. Ihminen on elävä, totuutta etsivä olento, joka on enemmän kuin pelkkä rationaalinen reflektio." ja toisaalta (2021, 174): "Järjelle totuus on jotakin, mikä voidaan todistaa oikeaksi. Järkeä ei lohduta". Unamuno puolestaan ilmaisee (2009) asian omaan tyyliinsä: "Äly pyrkii identiteettiin eli kuolemaan. Mieli etsii kuolemaa, sillä elävä pakenee siltä; se tahtoo jäädyttää virran, pysäyttää se. Voidakseen analysoida kappaletta sen on pakko kaventaa tai tuhota se. Jotta jotakin voi ymmärtää, se on pakko tappaa, jäykistää se mieltä varten. Tiede on kuolleiden ajatusten hauausmaa, vaikka kuolleista ajatuksista syntyisikin elämä."

Koulutuksessa lähtökohtana on juuri se, että ajattelemalla, oppimaan oppimisen keinoin, ihminen ottaa haltuun niin todellisuuden kuin itsensä maailmaa ja yhteiskuntaa palvelemaan, kirjoittaa Bask (2021, 215-216). Hän jatkaa (2021, 216) kuitenkin, että kasvava nuori tietää ja ajattelee toisin kuin aikuinen, kasvatatja ja tiedemies. Totuus löytyy tuntemalla – näin ainakin nuorille. Todellisuus ja yhteiskunta näyttävät järjen ajattelun valossa joko tuotantokoneistona, johon on vaikea motivoitua suostumaan mukaan, tai mielettömänä kuolemaan kuitenkin päättyvänä tuskallisena ponnistuksena. Elämä vaatii ottamaan kohtalon omiin käsiinsä ja hoitamaan velvollisuutensa, täydellistymään, jotta henkilökohtaisella kuolemattomuudella olisi mahdollisuus epävarmuudessa.

4.4.2 Havainnot

Mitä yhdeksäsluokkalainen ajattelee onnellisuudesta? Mikä vaikuttaa hän onnellisuuteensa? Vastauksissa lähdettiin raikkaasti ihmettelemään onnellisuutta ilmiönä. Vastajat tehtävänantoa pohtiessaan joutuivat muodostamaan käsityksen onnellisuudesta ylipäättään ja se koettiin myös vaikeaksi. Tämä tuo esiin onnellisuustutkimuksen ontologian harsoisen ytimen!

Toki osa vastauksista oli lyhyitä muutaman sanan lauseita, mutta monessa vastauksessa pyöriteltiin ilmiötä usealta kantilta. Tämä ilmenee, kun tarkastellaan yhden vastauksen erittäin ansiokasta pohdintaa. Kun ensin todetaan, että

"On vaikea kirjoittaa onnellisuuteen vaikuttavista asioista näin pitkästi", mainitaan tämän jälkeen useita eri asioita eri näkökulmista. Vastauksesta löytyvät läheiset ihmiset, omat harrastukset, otetaan kantaa sotaan ja rauhallisiin yhteiskunnallisiin oloihin, työn merkityksen, arvostetaan rahaa ja korkeata elintasoja, todetaan henkisen ja fyysisen terveyden merkitys, sekä annetaan tunnustusta terveydenhuololle ja koulutukselle. Lisäksi vastauksessa tarkastellaan luottamuksellisia ihmisuhteita ja arvostuksen tuomaa onnellisuutta. Jopa uskonto mainitaan. Lopuksi kuvataan, kuinka vertaamalla toisen ihmisen elämää omaan, voi todeta, että tasa-arvo ei vallitse onnen suhteen ja että omaa elämää voi arvostaa.

Tutkimushenkilöt ottivatkin kantaa omissa vastauksissaan onnellisuuden käsitteeseen todeten, että onnellisuutta on ylipäättään vaikea mieltää: *" Onnellisuus on laaja käsite ja sitä voi olla vaikea määrittellä. Kun sinulta kysytään, mikä vaikuttaa onnellisuuteesi, siihen voi olla joko helppo tai vaikea vastata."* Toisaalta vastaajat kommentoivat sitä, että onnellisuus on hyvin laaja, usein koko elämänlaajuinen ilmiö: *" Onnellisuuttani on hyvin vaikea kuvailla, koska siihen vaikuttaa niin moni asia"* ja *" Loppujen lopuksi minulla on asiat tosi hyvin. Monesti keskittyy vain siihen, mitä ei ole ja tulee valitettua ihan turhista asioista. Olen viime aikoina viettänyt aikaa ihmisten kanssa, kenellä onnellisuuteen vaikuttavia asioita ei ole niin paljon ollut. On oppinut arvostamaan omaa elämää."* Vastaajat pohtivat myös sitä, miten onnellisuuteen pitäisi ajallisesti suhtautua: *" Joskus voi tuntua siltä, että mikään ei ole hyvin ja kaikki menee pieleen, silloin keskityn niihin asioihin jotka tekevät onnelliseksi ... Mielestäni olen aina jossain määrin onnellinen, en vain aina huomaa sitä."* tai *" En osaa arvioida, olenko onnellinen tällä hetkellä. En ainakaan kokonaan. Ehkä välillä, hetkellisesti."* Myös kysyttiin, kuinka onnellinen on oltava, jotta voi pitää itseään onnellisena: *" Minusta on myös vaikea määrittää, mikä lasketaan onnelliseksi tilaksi. Täytyykö minun olla täysin 100 iloinen vai riittääkö se, että mielessäni ei ole mitään surullista ja oloni on tyytyväinen. Usein olen onnellinen, kun ympärilläni olevat ovat onnellisia."*

Toisaalta vastauksessa saatettiin lähteä järjeilemään onnellisuutta ilmiönä ja suhteuttamaan sitä itseän ja omaan tekemiseen. Niinpä vastaaja ajatteleekin, että onni ja onnellisuus on seurausta omasta toiminnasta: *"Kaikki onnistuminen on minulle onnea, ja tuntuu, että koko onnellisuuteni perustuu onnistumiseen. Ei aina*

pelkkä esim. kokeessa onnistuminen, urheilusuorituksen tekeminen onnistuneesti tai taideteoksen onnistuminen. Minulle on tärkeämpää onnistuminen ystäväinä, tyttärenä, sisarena ja muiden ilon syynä. Koska jos onnistun näissä, se tuottaa toiselle hyvää mieltä, ja silloin myös minulle tulee hyöä mieli. Jos nauratan kaveriani, onnistun. Jos kaverini vitsi naurattaa minua, onnistun ymmärtämällä vitsin. Jos hymyilen tuntemattomalle, onnistun, sillä hänen mielessään hän voi saada hyvän käsityksen minusta. Eli minulle tärkeämpänä onnistumisena on sellainen onnistuminen, mikä saa muut ihmiset ympärilläni onnelliseksi.”

Mielenkiintoisia ovat myös maininnat, jolloin onnellisuutta elämään tuo se, että ei tarvitse ajatella: *”Luonnossa tykkään rauhoittua ja siellä voi nollata kaikki ajatukset, eikä kellolla ole luonnossa mitään merkitystä”, ”Kaikissa harrastuksissa on juttuna se, että voi vaan tehdä mistä tykkää tosi paljon ja olla ajattelematta mitään muuta. Se tunne on mahtava!” ja ”joskus kun siivoaa niin ajatukset vaan katoaa ja sitä vois jatkaa ikuisesti”.*

4.5 Uskomisen ja toivomisen näkökulma ja havainnot

4.5.1 Näkökulman tausta

Usko ja uskominen liitetään helposti teologiseen keskusteluun (vakaumus), mutta se voi olla paljon muutakin. Tämän esityksen yhteydessä uskomista voi pitää lähinnä luottamuksena johonkin. Bask esittää (2021, 178), että uskominen on voima ja ihmisen toimintaa, joka kannattelee vakuuttuneisuutta sellaisen olemassaolosta ja mahdollisuudesta, josta meillä ei ole (vielä) tai ei voi olla varmaa järjenvaraista tietoa tai aistien havaittavaa näyttöä.

Toivo puolestaan avaa uskolle tien edetä. Voimme olettaa tien vievän tiettyyn pisteeseen, vaikka emme ole vielä sitä kulkeneet. Nuoren ihmisen kohdalla usko ja toivo voisivat suhteutua esimerkiksi siten, että nuori uskoo, että hänelle löytyy jatko-opiskelupaikka, mutta jos hän ei vielä osaa asettaa toivettaan kohteeseen, ei hänellä voi olla tietä kuljettavakseen. Vaikka uskominen antaa mahdollisuuden toivolle, pelkkä usko ei riitä. Unamuno (2009, 229) ilmaisee asian seuraavasti: *”Ja jos usko on toivon substanssi, toivo puolestaan on uskon muoto.*

Ennen kuin usko antaa meille toivon, se on muodotonta, epäselvää, sekasortoista, potentiaalista uskoa” ja ”Muistamme menneisyyden, tunnemme nykyhetken, uskomme vain tulevaisuuteen. Usko siihen, mitä emme ole nähneet, on uskoa siihen, minkä olemme näkevä. Toistan vielä kerran, että usko siis on uskoa toivoon; uskomme siihen mitä toivomme.”

Niinpä usko ei ole harhaa. Usko on yksi tietämisen muoto (Unamuno 2009, 215). Tavanomaisessa kielenkäytössä sanalla ”uskoa” on ristiriitainen merkitys ja siitä Unamunokin on tietoinen. Ihminen voi uskoa omaa totuuteensa vankkumatta, mutta toisaalta usko voi olla haurasta selvyiden etsimistä ja vähittäistä totuuden etsimistä ja kokonaisuuden rakentamista. Unamuno ajattelee (2009, 216-217), että väkevimmän uskon perustana on juuri epävarmuus. Tällöin usko on toivottujen asioiden takuu ja se on enemmän kuin sitoutumista teoreettisiin periaatteisiin. Se on luottamusta henkilöön, joka vakuuttaa jotakin meille. Usko on toisen tahdolle antautumista, luottamusta toiseen, antautumista toiselle, oman tahdon alistamista toisen tahdolle.

Bask itsekin kouluttajana ja kasvattajana on pohtinut (2021, 219) uskomisen, koulutuksen, kasvamisen ja oppimisen suhteita seuraavasti: ”Uskomisen on välttämätön edellytys oppimiselle. Tarkoitan tässä ennen kaikkea nuoren ihmisen uskoa omiin edellytyksiinsä oppia, onnistua ja selvitä elämästä. Koko opetusasetelma, jossa yksi, koulutettu, ammattilainen aikuinen opettaa, kouluttaa ja kasvattaa joukkoa lapsia tai nuoria perustuu oletukseen, että näillä aikuisilla (opettajilla) on hyvä tahto oppijoita kohtaan ja jotakin sellaista osaamista ja tietoa, jota on perusteltua kasvajille välittää.”

4.5.2 Havainnot

Vastaajat kävivät tutkimuksen aikaan viimeistä peruskoulun yhdeksättä luokkaa. Luonnollisesti he jo havainneet koulunkäymisellä olevan monia vaikutuksia elämään. Ilmeistä on se, että koulutuksen voimaan uskotaan: ”*Perusasiani ovat kunnossa, saan päivittäin käydä koulua, vaikka se on välillä pakko pullaa*”, ”*Näin nuorena ainakin se että meillä on oppivelvollisuus ja opiskelu peruskoulussa on ilmaista*”

ja *"Asua Suomessa, koska maailman parhain koulutus on suomessa"*. Koululla nähdään olevan monenlaisia vaikutuksia omaan elämään, kun usko ja toivo konkretisoituvat tekemiseksi ja koulunkäyntiin halutaan panostaa: *"Koulun avulla opin uusia asioita ja saan rytmin päiviin"*, *"Yhdeksäs luokkalaisen onnellisuuteen vaikuttaa pääasia koulu, koska ainakin minun vapaa-aikani järjestäytyy koulu tehtävien ja kokeiden mukaan"*, *"ei ainakaan tee onnelliseksi ... se, kun koulutehtäviä ja projekteja on kasassa pöydällä niin paljon, ettei muuta mahdu tekemäänkään"* ja *"Jos tiedän, että minulla on tulossa monta koetta, se voi alkaa ahdistamaan ja mielialani ei ole niin onnellinen, kuin se oli. Mutta, kun kokeet ovat ohi, minulle tulee levollinen olo ja olen taas melko onnellinen"*.

Ihmisen elämä on paljolti illuusioiden varassa. Myös perhe ja erityisesti vanhempien suhde on onnellisuuteen vaikuttava illuusio, johon luotetaan ja sen jatkuvuuteen uskotaan, mutta jolla on kuitenkin tapana rikkoontua. Perheen tärkeys nuorelle nousee esiin ja se mainittiin tavalla tai toisella melkein kaikissa vastauksissa. Yksi vastaaja tuo esiin erityisesti sen, että perheen onnellisuus on lapsen kannalta asia, johon uskotaan ja luotetaan: *"Olen mielestäni hyvin onnellinen. Tähän on johtanut monet seikat kuten yhtenäinen perhe. Se on minulle yksi tärkeimmistä asioista. Minulla on 2 sisarusta ja molemmat omat vanhemmat samassa osoitteessa ja olen siitä onnellinen sillä tiedän, että suurimmalla osalla kavereistani vanhemmat ovat eronneet ja elämää on sekoittanut isä-, äiti- tai sisarpuolet ja muuttoa paikasta toiseen. Onnellisuuteeni vaikuttaa myös se, että perheelläni ei ole esim. rahahuolia tai muita ongelmia."*

Teologisessa mielessä uskonto mainittiin vain yhdessä vastauksessa, minkä lisäksi toisessa vastauksessa kerrottiin: *" [se tekee onnelliseksi,] kun olen kirkossa tai ihmisten kanssa, jotka menevät samaan kirkkoon kuin minä"*

4.6 Tahtomisen ja taistelemisen näkökulma ja havainnot

4.6.1 Näkökulman tausta

Unamunon ihminen taistelee ennen kaikkea itseään vastaan (Bask 2021, 181). Järki ja tunne ajautuvat toistuvasti ristiriitaan, etsiessään elämään merkityksiä ja

tarkoitusta. Bask toteaakin, että ”ihmisen sielunmaisema avautuu elämisenä jatkuvassa taistelun tilassa, jossa nämä tietoisuuden eri puolet käyvät ihmisen sisäistä kamppailua keskenään. Mikään niistä ei voi toista voittaa, vaan lopulta juuri tuo kamppailu ja ristiriita ovat se hedelmällinen maaperä, josta syntyvät toivo ja elämä.”

”Tahto pyrkii saamaan meidät imemään maailman itseemme, äly taas siihen, että maailma imisi meidät”, toteaa Bask (2021, 183). Sattuma viskoo ihmistä tilanteesta toiseen ilman, että siihen itse voisi paljoakaan vaikuttaa. Ihminen voi kuitenkin aina tiedostaa tilanteensa ja alistaa hetken tahtonsa alle. Ihminen on vapaa tahtomaan ja voi pyrkiä tekemään elämästään mahdollisimman mielekkästä. Ihminen myös haluaa taistella totuuden ja hyvyyden puolesta ja etsii siten elämälleen merkitystä ja tarkoitusta.

Nuoren kasvavan ihmisen on sovitettava yhteen tunne ja yhteiskunnan asettamat ja järkevinä pidetyt vaatimukset. Hän taistelee paikastaan ryhmässä, tulevaisuuden visioidensa puolesta ja jopa koko maailman vääryyksiä vastaan. Bask kirjoittaa (2021, 221), että ” Taistelu voi olla itsensä, oman olemisen oikeutuksen puolustamista ja suojautumista tai tarvetta kasvaa omaksi itsekseen, jota ympäröivä maailma ei aina havaitse, ymmärrä tai hyväksy. Taistelu voi olla omien sisäisten traagisten ristiriitojen, ihmisenä olemisen tunteen kanssa painimista. Tai taistelu voi olla kamppailua sekä oman että maailman hyvän ja paremman tulevan vuoksi.”

Niinpä tahtominen on nostettava valokeilaan ja sitä on jopa opetettava! Tahtomisen taidot ovat oppimisen ja koulussa olemisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä (Bask 2021, 220). Yhteisön on mahdollistettava elämä ja tulevaisuus, jonka nuori itse kokee merkitykselliseksi.

4.6.2 Havainnot

Onnellisuutta ei oteta itsestäänselvyytenä tai odoteta että se vain osuu kohdalle. Onnellisuutta tavoitellaan kamppaillen ja sen vuoksi tehdään aktiivisia valintoja: *”Joskus voi tuntua siltä, että mikään ei ole hyvin ja kaikki menee pieleen, silloin keskityn*

niihin asioihin jotka tekevät onnelliseksi". Yksi vastaaja korosti taisteluasennetta yleisesti kaikessa tekemisessä ja elämässä: "Vaikuttavat asiat ovat tehdä kaikki mitä itse pystyy tehdä vaikka jotkut asiat näytävät vaikealta mutta luota itsesi ja yritä aina sitä. Ja myös samalla vaikuttavat se että jos et halua tehdä mitään siinä vaiheessa missä olet. Niin pystyisi jos et halua niin miten sinä haluat mennä eteen päin jos et yritä uusia asioita elämässä. Ole positiivinen ja aktiivinen."

Kasvava ihminen taistelee omasta tulevaisuudestaan toisten kanssataistelijoitten parissa joutuen elämään hyvin kurinalaisesti ja velvollisuudentuntoisesti. Yhteiskunta vaatii kasvajalta paljon: *"koulusta onnelliseksi tekee hyvät arvosanat sillä tiedän että työ jonka laitan opiskeluun ei ole ollut turhaan"*. Kuitenkin tulevaisuus on aina epävarma, mikä aiheuttaa stressiä: *"Koulussa oppiaineet onnistuisivat hyvin, eikä painaisi mieltä joka päivä se, että pääsenkö johonkin"* ja *"Se miten pärjää koulussa voi tehdä onnelliseksi, koska ei tarvitse esim. stressata jatko-opinnoista"*. Kenen tahto elämässä lopulta toteutuu ja kuinka paljon tilanteeseen voi itse vaikuttaa? *"Ei ainakaan se [tee onnelliseksi], kun koulutehtäviä ja projekteja on kasassa pöydällä niin paljon, ettei muuta mahdu tekemäänkään. Eikä se, kun koko ajan pitäisi pystyä tekemään enemmän asioista tai olemaan tuotteliaampi. Ei se, kun koko ajan on tunne siitä, että vaaditaan liikaa. Vaikka yrittäisi kaikkensa ja haluaisi olla hyvä, ei onnistu. Se on raskasta. ... Onnellisuuteeni vaikuttaa myös se, koenko itseni onnistuvan yleisesti elämässä ja tekemissäni asioissa."*

Muutama vastaaja hankkii koulutyö ohessa rahaa töitä tekemällä voidakseen harrastaa. Tämä on hyvä esimerkki, kuinka omaa tahtoa ja kyvykkyyttä käyttäen voi tehdä valintoja elämässä ja siten vaikuttaa onnellisuuteensa: *"Raha ei ole oikotie onneen, mutta ilman rahaa minulla ei olisi mahdollisuutta harrastaa ja taas ilman harrastuksiani en olisi niin onnellinen. Työt taas mahdollistavat minulle rahan-saantia. Työni on siten myös yksi onnellisuudenlähde."*

4.7 Uneksimisen näkökulma ja havainnot

4.7.1 Näkökulman tausta

Suomalaisessa koulutus kentässä ja sen opetuksen suunnittelussa ei täysin rajata kuvittelemista ja luovuutta kasvatuksen ulkopuolelle (Bask 2021, 221-222). Tämänkaltainen luovan toiminnan oletetaan kuinkin aina pohjautuvaan tiedolle ja taidolle, mitä oppija on oppinut ja mikä yhteiskunnan taholta tärkeäksi nähdään. Se eroaa Unamunon tarkoittamasta unelmoinnista merkittävästi. Bask esittääkin: ”Tämänkaltainen uuden luominen ei kuitenkaan ole itsensä oikeaksi itsekseen unelmoimista tai maailman uudeksi uneksimista sellaisessa merkityksessä kuin ymmärrän Unamunon tarkoittaneen. Hänelle kyse ei ollut tiedon rakentamisesta tai globaalia taloutta tai ihmiskunnan tieteellis-teknillisen kehityksen edellytysten ruokkimisesta ja varmistamisesta, vaan ihmisyyksilön ja koko ihmiskunnan henkisen olemassaolon kysymysten kanssa elämisestä ja siihen kasvamisesta.”

Unamuno näkee uneksimisen yhtenä ihmisen oleellisimmista piirteistä. Viimekädessä uneksimalla ihminen tekee itselleen todellisuuksia (Bask 2021, 223). Tekee itsensä mahdolliseksi uusissa tilanteissa ja paikoissa, joita kohti voi lähteä tavoitteellisesti kulkemaan. Tähän vaaditaan uskoa, mutta myös tahtoa itsensä näköisestä todellisuudesta. Tahto, usko ja uneksiminen yhdessä luovat meidät ja maailmamme, vaikuttaa Unamuno kertovan, pohtii Bask (2021, 187).

4.7.2 Havainnot

Unelmoimalla ihminen luo itsensä: *”En pystyisi elämään onnellista elämää, jos en saisi olla oma itseni. Jos en saisi pitää mistä pidän, unelmoida mistä unelmoin”*. Unelmoiminen ei sido välttämättä mihinkään, mutta haaveilemalla voi kartoittaa mahdollisia tulevaisuuksia: *”Uudet asiat ja tilanteet tekee mut onnelliseksi, kyllä ne jännittää mutta pitää vaan olla oma ittiesä ja tehdä parhaansa, määhaluaisin vielä joskus olla ammatti tanssija tai poliisi, nyt ysin jälkeen haen vartijakouluun, olisin kyllä tosi iloinen jos pääsisin sinne, koska se on ollu mun haave jo pienestä asti, voisin myös mennä armeijaan, koska se olis tosi kiva ja jännittävä asia. sitten kun oon poliisi ja tehny oman biisin voin sanoa että oon toteuttanu mun haaveet.”*

Onnellisuutta elämään tuo, kun voi pulahtaa unelmaan, vaikka lyhyeksikin aikaa. Voi unelmoida siitä, että pääsee rakkaan harrastuksensa pariin: *”Onnelliseksi minut tekee kuitenkin jokainen viikko se päivä kun astun tallin ovesta sisään ja näen oman tallin hevoset. On aivan parasta raskaan koulu viikon ja töitten keskellä päästä vapauttamaan ajatukset olemalla hevosten seurassa. Mahtavin tunne minkä tiedän on se, kun olen saanut hevosen nimeltä xxx valmiiksi ja talutan hänet tallilta maneesiin ja nouse selkään. Olen todella eläinrakas ihminen ja tykkään viettää aikaani välillä jopa monta päivää tallilla rapsutellen xxxxx kisua ja naapulin koiraa. Olen onnellinen vain siitä, että asiat ovat todella hyvin.”*

”Mielikuvitus taas on kyky, joka oikukkaasti takoo mielikuvia”, toteaa Bask (2021, 185). Niinpä aistit ja järki voivatkin erehtyä, mutta mielikuvituksen varassa voi kuvitella itselleen onnellisen tulevaisuuden aina vanhuuteen saakka: *”Haluan matkustaa eri maihin nähdäkseni, että millaisia luonnon nähtävyyksiä siellä on. Haluan nähdä vesiputouksen omin silmin ja erilaisia kasvilajeja ja eläimiä. Kun ajattelen jotain rauhallista paikkaa jossa haluaisin käydä rentoutumassa luonto on melkein aina osa kuvitelmiani. Mietin olevani niityllä jossa on auringon kukkia, tulppaaneja ja muita kukkia ja pitkää ruohoa joka ylettyy sääreihin saakka ja olen mummokeinussa kiikkumassa ja luen jotain kirjaa ja välillä ihastelen maisemaa ympärilläni. Haluaisin vanhempana asua maatilalla. Kuvittelen sen sillein, että minulla 4 kanaa, 3 kukkoa, 2 tai 3 hevosta, 3 lammasta ja niiden vanhemmat, kettu, pari sutta, pari kissaa, papukaija ja muita eläimiä kuten esim. rotta ja hiiri. Tykkään miltä metsät näyttävät talvella kun kuuset ovat lumen peitossa. Tykkään miltä metsät näyttävät syksyllä kun puiden lehdet esim. vaahtera puun lehdet ovat värikkäitä. haluan hypätä kalliolta johonkin ei liian syvään vesialueeseen, koska en osaa uida tarpeeksi hyvin. Haluan matkustaa erilaisiin maihin katsomaan luonnon ihmeitä. Haluaisin kokeilla sukeltamista ja nähdä erilaisia kalalajeja ja kasvilajeja ja meren pohjassa. Haluan erityisesti nähdä meritähden, merihevosia ja kilpikonnien poikasia.”*

5 POHDINTA

5.1 Arviointia tutkimuksen laadukkuudesta

Tutkimuksen tuloksia arvioitaessa kannattaa kiinnittää huomiota muutamaankin lähtökohtaan. Ensinnäkin tutkija ei ole itse kerännyt tutkimuksessa analysoitua aineistoa. Tällä on nähtävissä sekä positiivisia että negatiivisia ulottuvuuksia. On selkeä etu tutkimuksen luotettavuuden kannalta, että tutkija ei ole voinut vaikuttaa aineiston syntymiseen ja sen aitouteen. Kuitenkaan tutkijalla ei ole mahdollisuutta arvioida itse aineiston keruuprosessia, eikä esittää kommentteja sen osalta.

Toisaalta voidaan kysyä, onko tutkijalla ollut käytössään aineisto, mikä soveltuu tutkimuksen käyttöön. Kuitenkin on ollut tutkimuksen kannalta erinomainen sattuma, että tehtävänanto tutkimushenkilöille pohjautuu parhaaseen mahdolliseen sanamuotoon, mitä aineistonkeruun yhteydessä olisi voinut käyttää. Kun pyydettiin kirjoitelmaan otsikolla ”Onnellisuuteni vaikuttavat asiat”, ei tehtävänannossa pyydetä varsinaisesti ottamaan kantaa onnellisuuden käsitteenä, vaikka sitä joissakin kirjoitelmissa tarkasteltiin. Samoin vaikuttamisen tapahtumahetki jää tarkoituksellisesti auki. Avoin muotoilu on ollut edullista erityisesti, koska tutkimuksessa on tarkasteltu onnellisuutta rikkaana ja elävänä ilmiönä. Tutkimusaineisto on tässä mielessä ollutkin erittäin käyttökelpoinen.

Kirjoitelmat vaihtelevat sisällön mitaltaan runsaasti. Kuitenkin myös lyhyissä kertomuksissa on tärkeitä huomioita, joten kirjoituksen mitta ei nouse ongelmaksi. Tutkimukselle olisi voinut olla edullista, jos kirjoitelmakierroksen jälkeen olisi ollut mahdollisuus lyhyeen haastattelukierrokseen, joissa kirjoituksia olisi ollut mahdollista tarkastella itse tutkimushenkilön kanssa.

Aineisto kerättiin osana luontosuhdetutkimusta, mutta luonto erityisteenä nousi maltillisesti esiin kirjoituksissa. Luonto, ulkoilu, mökkeily, eläimet, vuodenaajat ja metsästys mainittiin kirjoituksissa, mutta ne eivät erottuneet erityisesti muista tärkeiksi koetuista teemoista. Voikin pohtia, että onko sekin tämän

tutkimuksen kannalta onnekas sattuma, mikä laajentaa havaintomaailman kentties muuten sivuun jäävälle alueelle. Kuitenkin aineisto näyttää siltä, että vastaajat ovat aidosti pohtineet omaan onnellisuuteensa vaikuttavia asioita oman merkityskenttensä läpi.

Tutkija on analysoinut aineiston yksin, miltä osin tutkimusta voi kritisoida. Tutkimusaineiston osittainen niukkasanaisuuskaan ei ole estänyt yksittäisen kirjoituksen maailmaan eläytymistä. Kuitenkin olisi voinut ollut hyödyllistä päästä keskustelemaan aineistosta nousevista havainnoista. Tutkija on kuitenkin tehnyt parhaansa kuvatessaan ajatteluaan ja etenemistään analyysin edetessä, miltä osin lukijalle toivottavasti syntyy mahdollisuus tutkimuksen kriittiseen tarkasteluun.

5.2 Yhteenveto nuorten onnellisuudesta

Tutkimuksen ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli, miltä nuoren elävän ihmisen onnellisuus näyttää, kun sitä tarkastellaan Unamunon verbien pohjalta muodostettujen näkökulmien läpi.

Tutkimuksessa on otettu varsin kriittinen suhde perinteiseen tapaan tehdä onnellisuustutkimuksia. Onkin erittäin mielenkiintoista, että myös useat tutkimukseen osallistuneet nuoret vastaajat onnellisuuskertomuksissaan kommentoivat onnellisuutta ilmiönä. Voi toki olettaa, että myös vastaaja, jota pyydetään ilmoittamaan onnellisuutensa yhtenä numeroarvona, pohtii onnellisuutta käsitteenä. Kuitenkin on eri asia, kun pyydetään kirjoittamaan kertomus aiheesta. Teemaan on luotava vähintäänkin jonkintasoinen henkilökohtainen suhde, jotta jäsenneltyä tekstiä on mahdollista kirjoittaa.

Tässä yhteydessä vastaajat kommentoivatkin sitä, kuinka vaikea onnellisuutta on käsitteenä mieltää. Vastaajat kertoivat, että onnellisuus on koko elämänlaajuinen asia, jota on vaikea kuvailla lyhyesti. Onnellisuuteen vaikuttaa usein monia asioita, joita jokin saattaa olla akuutti ja merkitsee enemmän kuin muut. Mainittiinkin, että joskus tulee valitettua turhista asioista, vaikka asiat olisivat pääsääntöisesti hyvin. Eräänlaisena onnellisuusstrategiana nousikin esiin,

että kun huonolla hetkellä tuntuu kaikki menevän pieleen, on hyvä keskittyä asioihin, jotka tekevät onnelliseksi.

Pohdintaa herätti myös se, kuinka onnellinen on oltava, jotta voisi todeta itsensä onnelliseksi. Tämä liittyy juuri onnellisuuden mittaamiseen jopa yhdellä kysymyksellä ja numeroarvolla. Miten vastaaja lähtee määrittämään onnellisuuttaan todettuaan, ettei osaa arvioida, onko hän onnellinen, mutta ehkä kuitenkin välillä, hetkellisesti? Toinen vastaaja pohti, pitääkö olla kokonaan iloinen, vai riittääkö se, että mielessä ei ole mitään surullista, todeten kuitenkin olevansa onnellinen, kun ympärillä olevat ovat onnellisia. Kuinka hyvin näihin pohdintoihin osuu se, jos tutkimuksessa onnellisuus käsitteenä määritellään subjektiiviseksi nautinnoksi elämästä kokonaisuutena? Voikin kysyä, pitäisikö onnellisuuden tutkimuksen ja mittaamisen yhteydessä puhua onnellisuudesta selkeästi eri termeillä. Tällöin "aritmeettinen onnellisuus"-termi voisi tarkoittaa yhteen aritmeettiseen arvoon puserrettua onnellisuutta, kun puolestaan "arkionnellisuus" tarkoittaisi onnellisuutta elämässä rikkaasti esiintyvänä tunteiden kudelmana. Yhteiskunnallisen aritmeettisen onnellisuuden mittaaminen kertoo ilmiöstä kuitenkin vähintäänkin sen, mitä vastaajat olettavat vastattavan, kun onnellisuudesta kysytään, millä puolestaan voidaan ajatella olevan merkitystä etenkin laajoissa kartoituksissa.

Kun tarkastellaan teemoja, jotka selkeästi erottuivat, kun onnellisuuteen vaikuttavia asioita eri näkökulmista tarkasteltiin. Yhtenä selkeimmin esiin nousevana asian oli perhe. 27 vastaajaa 28:sta mainitsi perheen vaikuttavan onnellisuuteensa. Perhe voi jopa olla onnellisuuden tae, jolloin elämää ilman perhettä voi olla vaikea kuvitella. Vastauksissa muun muassa todettiin, että tuntuu hyvälle, jos perhe välittää vastaajan omasta hyvinvoinnista, mutta toisaalta iloittiin, ettei kenelläkään perheenjäsenellä ole sellaista sairautta, mikä aiheuttaisi huolta toisille. Vastaajat kokivat myös tärkeäksi sen, että heidät nähdään ja huomioidaan. Tällöin perheen tuki erilaisissa pyynnöissä ja harrastuksissa koettiin tärkeäksi. Luottamus perheen tukeen mahdollistaa toipumisen myös elämän huonoista valinnoista, ja siitä tuesta voi olla myös onnellinen. Sisarusten välillä perhe

voi joskus olla taistelutanner, mutta kuitenkin samalla todetaan, että he välittävät ja ovat onnellisia toisistaan.

Yhdeksäsluokkalaisen onnellisuudelle kaveripiiri on liki yhtä tärkeä kuin perhe. 25 vastaajaa mainitsi ystävyys-suhteiden tärkeyden. Mainittiin, että kavereiden puuttuminen yksittäisenä asiana teki onnettomaksi, ja toisaalta kuvailtiin myös kavereiden tuovan turvaa ja onnellisuuden kokemista. Kaveripiiri näyttäytyikin kanssakärsijöinä koulussa, harrastuksissa ja elämässä muuten, joiden kanssa voi tutustua maailmaan ja jakaa kokemuksia.

Perhe ja kaverit tuovat intensiteettiä elämään! Yhteisissä harrastuksissa onnistumiset ja pettymykset jaetaan. Vanhempien kannustavaa asennetta arvostetaan. Kaverit tuovat elämään draamaa, joka saattaa vaikuttaa onnellisuuden kokemiseen merkittävästi. On myös tärkeää, että elämässä on henkilö, joka näkee ja nostaa vaikkapa vain hetkeksi valokeilaan!

Tunne tekee maailman! Tuntemalla maailma saa merkityksiä ja havaitaan myös toinen ihminen. Siitäkin voi olla onnellinen, että kaikkia maailman vääryyksiä ja onnettomuuksia ei tarvitse itse kokea, vaan toisen ihmisen traagisiin elämäkokemuksiin voi hetkeksi samaistua. Tunnemaailmaa värittää myös se kuinka paljon omaan hyvään tulevaisuuteen voi uskoa. Vastaajien kertomuksissa koulunkäyntiin liittyi myös epätoivoa ja ahdistusta, kun tekemistä oli paljon ja luottamus omaan osaamiseen oli kadoksissa. Kuitenkin vastauksissa koulutuksen merkitystä kommentointiin positiivisella sävyllä. Onnellisia oltiin suomalaisen koulutuksen korkeasta tasosta. Olisikin mielenkiintoista tutkia, muuttuuko suhtautuminen koulutuksen merkityksellisyyteen onnellisuuden tuottajana ihmisen elämän myötä lapsuudesta vanhuuteen.

Taistelu leimaa yhdeksäsluokkalaisen nuoren elämänvaihetta. He tavoittelevat onnellisuutta aktiivisesti ja toimivat sen eteen. Opinnoissa on onnistuttava riittävän hyvin. Huolta elämässä aiheuttaa se, millaisiin opintoihin jatkossa on mahdollista päästä. Aina ei onnistu arjessaan, ja pettymyksen voi kokea raskaanakin. Osa vastaajista teki myös säännöllisesti töitä rahaa ansaitakseen. Kirjoitelmissa olikin kerrottu, että oma raha mahdollisti harrastuksen, mikä osaltaan oli yksi onnellisuuden lähde.

Onko muita mahdollisia tapoja päästä kiinni omaan tulevaisuuteensa kuin unelmoimalla se? Unelmointi ja uneksiminen on merkityksellistä tekemistä nuorelle ihmiselle. Miksi ei saisi unelmoida olevansa joko ammattitanssija tai poliisi sekä mennä armeijaan ja olla biisintekijä, kun elämä on vielä edessä ja kaikki on mahdollista? Unelmoimalla voi kartoittaa ja tunnustella tulevaisuuden elämäntähtäimiä. Unelmoida voi isoista tai pienistä asioista lähitulevaisuuteen tai koko elämän mitalle. Vastauksessaan nuori saattoi malttamattomana unelmoida siitä, että pääsisi loppuviikosta takaisin rakkaan harrastuksensa pariin. Toinen puolestaan unelmoi vanhuuttaan kuvaillen yksityiskohtaisesti maisemaa ympärillään.

5.3 Onnellisuuden tutkiminen verbin tarjoaman näkökulman avulla

Toinen tutkimuskysymys tutkimuksessani on, kuinka Unamunon verbit soveltuvat rikkaan onnellisuuden tutkimiseen?

Nuoret tulevat yllättävän lähelle, kun tekstejä lukee. Analyysi herättää tunteita. Unamunolaiset näkökulmat herkistävät tutkijaa lukemaan nuorten kertomuksia onnellisuutensa sisällöstä. Unamunon teoria ei ole neutraalia merkitysten loogisia suhteita toisiinsa, vaan se itsessään on elävää, eikä siinä pelätä konfliktejakaan. Nykyelämää ja arkipäivää on hyvä tarkastella Unamunon verbien avulla. Ne toimivat hyvin viitekehyksenä myös silloin, kun etsitään elämän onnellisuuden laadullisuutta.

Verbien, tai näkökulmien, käyttäminen ei ole aivan suoraviivaista. Teoriaan perehtyminen vie aikaa ja tämä tutkimus onkin tehty pääasiassa Baskin väitöskirjan varassa. Unamunon kirjoituksiin ja muuhun hänen työhönsä liittyvään teoriaan ja sitä kommentoivaan kirjallisuuteen tutustuminen olisi voinut laajentaa taustateoriaa, mutta tässä yhteydessä se ei ollut mahdollista.

Tällä kertaa leimansa tutkimukseen lyö aineiston kertomusten kirjoittajakunnan nuori ikä. Jos tutkimuksen näkökulmia olisi arvotettava järjestykseen, olisi todennäköisesti ”syntyy, kärsii ja kuolee”-näkökulma merkittävin. Yhdeksäsluokkaiset vastaajat kuitenkin harvemmin kertovat suoraan syntymän tai

kuoleman teemoista. Voi myös miettiä, kuinka syvästi sen ikäinen nuori on tietoinen omasta kuolevaisuudestaan, tai kuinka paljon sitä aktiivisesti voi ajatella. Voisi olettaa, että näkökulman teemat tulisivat eri tavalla esille varttuneemmassa tutkimushenkilöjoukossa.

Tässä tutkimuksessa ”syntyy, kärsii ja kuolee”-näkökulman teemoja tarkasteltiin välillisesti perheen ja kavereiden kautta. Ihminen useimmiten joko syntyy perheeseen, tai syntymän myötä voi syntyä myös perhe. Useimmiten kuolevalla ihmisellä on myös jälkeenjääviä perheenjäseniä, joten näiden ilmiöiden yhteen kytkemien on perusteltua. Kärsimisen, sikäli kun nuori voi omasta traagisesta elämäntunnostaan kärsiä ja taistella itsensä säilyttämisen ja kuolemattomuuden kaipuunsa kanssa, osalta on otettu näkökulma, että kärsimystä lievittää sanaton sopimus samanikäisten kanssakärsijöiden kanssa. Yhdessä tarrataan riehakkaasti elämään kiinni intensiivisesti janoten rakkautta ja rakastamista, nähdyksi tulemistä ja kaivaten katsetta.

Muiden näkökulmien osalta aineiston analyysi oli suoraviivaisempaa. Janoamisen ja kaipaamisen osalta intensiteetti, elämän nälkä ja toisinaan myös väärät valinnatkin näkyvät tutkimusaineistossa. Tuntemisen näkökulmasta voidaan havaita, että juuri empaattisen tuntemisen ja toisen tilanteeseen samaistumisen kautta nuori tarkkailee ja tutkii maailman todellisuutta. Ajattelun näkökulma paljastaa koruttomasti esimerkiksi sen, että nuori ihminen joko luontaisesti kyseenalaistaa tai on oppinut kyseenalaistamaan sen, minkä aikuinen voisi ottaa itsestäänselvyytenä. Kun pyydetään kertomaan onnellisuudesta, nuori ihminen kysyy, mitä onnellisuus on. Uskomisen ja toivomisen näkökulma ja tahtomisen ja taistelun näkökulma liittyvät hyvin tiiviisti toisiinsa, ja se näkyy myös nuorten onnellisuuskertomuksissa. On välttämätöntä uskoa hyvää toisista ihmisistä ja toivoa itselleen merkityksellistä tulevaisuutta, jotta jaksaa yhä uudelleen toimia tulevaisuutensa eteen. Oma tahto on löydettävä ja taisteltava sen toteutumisen puolesta. Uneksimisen näkökulma olisi varmaankin se, mitä helposti pidettäisiin näkökulmien arvojärjestyksessä kevyimpänä. Kuitenkin, juuri uneksimisesta ihmisen elämä alkaa tapahtua. Jos ihmisellä olisi reaali maailmassa kyky aikamat-

kustukseen, voisi elämän kehnot lopputulemat uusia elämällä elämänsä uudelleen. Kykyä ei kuitenkaan ole, joten uneksiminen on ainoa tapa käydä läpi tulevaisuuden vaihtoehtoisia skenaarioita.

LÄHTEET

- Aamenesta öylättiin – kirkon sanasto. 2021. Suomen evankelisluterilaisen kirkon verkkosivut (evl.fi / tutki uskoa / sanasto) – haku sanalla ”kärsimys”. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/K%C3%A4rsimys> Viitattu 29.7.2021.
- Angner, E. Is it possible to measure happiness? 2013. *European Journal for Philosophy of Science* 3, 221–240.
- Antolini, F., & Simonetti, B. 2019. The easterlin paradox in italy, or the paradox in measuring? define happiness before investigating it. *Social Indicators Research* 146, 263-285.
- Arcidiacono, C., & Martino, S. D. 2016. A critical analysis of happiness and well-being. where we stand now, where we need to go. *Community Psychology in Global Perspective* 2, 6-35.
- Bask, S. 2021. Elävää ihmistä kasvattamassa: Miguel de Unamunon ihmiskäsitys ja kasvatuserittely suomalaisessa kasvatuserittelyssä. Jyväskylän yliopisto.
- Cantril H. 1965. *The pattern of human concerns*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Eläinsuojelulaki. 1996. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247> Luettu 29.7.2021.
- Fitzgerald, R., ESS Core Scientific Team & Ervasti, H. 2016. *European Social Survey 2016: Suomen aineisto*. Ladattavissa osoitteesta <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3217> Luettu 7.3.2021.
- Guilherme, A., de Freitas, S. 2017. Happiness education: A pedagogical-political commitment. *Policy Futures in Education* 15, 6-19.
- Happiness. 2021. <https://en.wikipedia.org/wiki/Happiness> Luettu 4.3.2021.
- Helliwell, J., Huang, H., Wang, S. & Norton, M. 2020. *Teoksessa World Happiness Report*. Helliwell, J., Layard, R., Sachs, J. & De Neve, J-E (toim.) *Social Environments for World Happiness*, New York, 12-46.
- Hills, P. & Argyle, M. 2002. The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being, *Personality and Individual Differences* 33, 1073-1082.

- Holder, M. D., & Klassen, A. 2010. Temperament and happiness in children. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being* 11, 419-439.
- Kainulainen, S. 2018. Tulojen ja onnellisuuden välinen yhteys Suomessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 114. vsk., 1/2018, 57-70.
- Kashdan, Todd. 2004. The assessment of subjective well-being (issues raised by the Oxford Happiness Questionnaire). *Personality and Individual Differences* 36, 1225-1232.
- Kielitoimiston sanakirja. 2021. Tajunta.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/tajunta> Viitattu 11.8.2021.
- Korhonen, S. 2020. Ihmisen perimmäistä olemusta etsimässä. Essee psykologilehden *www-sivulla*. <https://psykologilehti.fi/ihmisen-perimmaista-olemusta-etsimassa/> Luettu 11.8.2021.
- Kulha, S. & Huttunen, S. 2019. Yhdeksäsluokkalaisten kirjoituksia onnellisuudesta 2019. Sähköinen tietoaieisto. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3403> Haettu 2.2.2021.
- Lancet, T. 2016. Health and happiness. Pääkirjoitus.
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(16\)30062-9/fulltext#](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(16)30062-9/fulltext#) Luettu 5.3.2021.
- Leino, E. 1900. Laulu onnesta. <http://runosto.net/eino-leino/hiihtajan-virsia/laulu-onnesta/> Luettu 5.3.2021.
- Lyubomirsky, S., & Lepper, H. S. 1999. A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46, 137-155.
- Matthies, J. 2012. Theodor W. Adorno -Kriittinen teoria ja kasvatus täysikäisyyteen. Teoksessa Aittola, T. (toim.) 2012. *Kasvatustieteologian suunnannäyttäjiä*. Helsinki: Gaudeamus, 185-206.
- Mattila, A., S. 2018. Miten onnelliset elävät? Duodecim Terveyskirjasto.
https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ont00300 Luettu 8.3.2021.
- Noble, B., Clark, D., Meldrum, M., ten Have, H., Seymour, J., Winslow, M. & Paz, S. 2005. The measurement of pain, 1945-2000. *Journal of Pain and Symptom Management*, 29, 14-21.
- Pflug, J. 2009. Folk theories of happiness: A cross-cultural comparison of conceptions of happiness in germany and south africa. *Social Indicators Research*, 92, 551-563.

- Rath, N. 2002. The Power to Feel Fear and The One to Feel Happiness are the Same. *Journal of Happiness Studies*, 3, 1-21.
- Raibley, J. R. 2012. Happiness is not well-being. *Journal of Happiness Studies*, 13, 1105-1129.
- Roberts, P. 2013. Happiness, despair and education. *Studies in Philosophy and Education*, 32, 463-475.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV, Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampereen yliopisto. Tampere. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoaarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf> Luettu 9.4.2021.
- Sotilaspoika. 1938. Suomen sotilaan lauluja (5. p.). WSOY.
- Tieteen termipankki. Filosofia: eksistentialismi. 2021. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:eksistentialismi> Luettu 5.4.2021.
- Tietoaarkisto, 2020. Kuvailu tietoaarkiston www-palvelussa. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/aineistot/kansainvalisia-aineistosarjoja/european-social-survey/> Luettu 7.3.2021.
- Tuohilampi, L., Laine, A., Hannula, M. S., & Varas, L. 2016. A comparative study of finland and chile: The culture-dependent significance of the individual and interindividual levels of the mathematics-related affect. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 14, 1093-1111.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Unamuno, M. de. 2009. Traaginen elämäntunto. Alkuperäisteos "Del sentimiento trágico de la vida en los hombres y en los pueblos (1913)", suomennos Tapani Kilpeläinen. Eurooppalaisen filosofian seura ry, Tampere. Tallinnan kirjapaino osakeyhtiö, Tallinna.
- Veenhoven, R. 2015. Informed pursuit of happiness: What we should know, do know and can get to know. *Journal of Happiness Studies*, 16, 1035-1071.
- Williamson, A. and Hoggart, B. 2005, Pain: a review of three commonly used pain rating scales. *Journal of Clinical Nursing*, 14: 798-804.